

БИБЛИОТЕКА

ИЗДАНИЕ НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“

2005 ГОДИНА XII

ISSN 0861-847X

СПИСАНИЕ ЗА БИБЛИОТЕЧНА ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

БИБЛИОТЕКА

ГОДИНА XII. 2'2005

ГЛАВЕН РЕДАКТОР АЛЕКСАНДРА ДИПЧИКОВА

РЕДАКТОР ПЕТЪР ВЕЛИЧКОВ

РЕДАКЦИОННА КОЛЕГИЯ: АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, АНЕТА ДОНЧЕВА, АНИ
ГЕРГОВА, АНТОАНЕТА ТОТОМАНОВА, БОРЯНА ХРИСТОВА, ДОНКА
ПРАВДОМИРОВА, ЕЛЕНА ЯНАКИЕВА, НИНА ШУМАНОВА

ДИЗАЙН АНИ КОЛЧЕВА

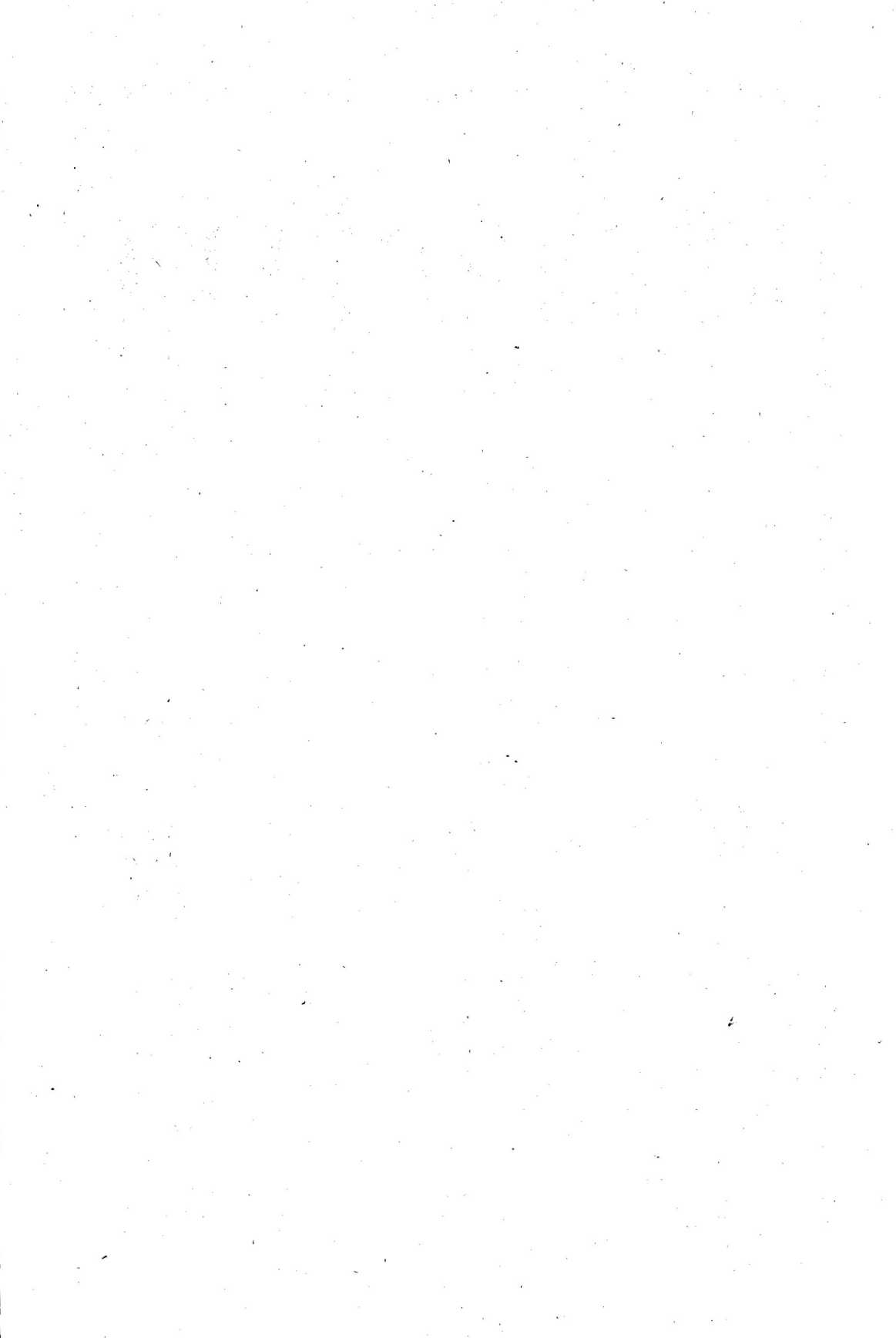
ПЕЧАТНИ КОЛИ 4. ФОРМАТ 16/70 X 100. ТИРАЖ 320.

НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“. 1037 СОФИЯ. БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88

ТЕЛЕФОНИ НА РЕДАКЦИЯТА: 988 28 11 (304, 287, 206). E-mail dipchikova@nationallibrary.bg

ПЕЧАТНИЦА НА НБКМ. СОФИЯ 2005

РЪКОПИСИ НЕ СЕ ВРЪЩАТ. ISSN 0861-847X

СЪДЪРЖАНИЕ

Професия

АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, МАРИЯ КАПИТАНОВА

5 БИБЛИОТЕЧНАТА ПРОФЕСИЯ
И НЕЙНИТЕ ПРОБЛЕМИ

ГАЛЯ ДИРИМАНОВА
СПИСАНИЯ

12 ON-LINE INFOTRAC CUSTOM JOURNALS
В НБКМ

ЮЛИЯ САВОВА
16 СЪВРЕМЕННАТА РОЛЯ
НА БИБЛИОТЕКИТЕ

Лица

КОНСТАНТИНА НЕДКОВА
22 ДА ЖИВЕЕШ - ЗНАЧИ ДА
ПРЕОДОЛЯВАШ ТРУДНОСТИТЕ

Любопитно

МИЛЕНА ЦВЕТКОВА
27 ЛЪЖЕНАУЧНАТА
КНИГА

Кръгозор

АНДРЕЙ АНДРЕЕВ
PROSOFT eLIBRARY
37 СЕ ГРИЖИ ХИТРО
ЗА ВАШИТЕ КНИГИ

Споделено

АСЯ МИТЕВА
41 ЕМОЦИЯТА
ОТ ЧЕТЕНЕТО

Отклик

ТАТЯНА ЯНАКИЕВА
43 ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕНИ
СБОРНИЦИ И АНТОЛОГИИ
1878-1944

ЕМИЛ БАСАТ
47 ЗА КНИГАТА
С ЛЮБОВ

ЕВГЕНИЯ РУСИНОВА
50 МЕНИДЖМЪНТ
НА БИБЛИОТЕКАТА

ЕЛХА ДЕНЕВА
53 БИБЛИОГРАФСКИ
СПРАВКИ

59 ПРЕДСТОЯЩИ
ИЗДАНИЯ НА НБКМ

61 ТАЛОН
ЗА АБОНАМЕНТ

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,
НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“
ПРИЕМА АБОНАМЕНТИ ЗА СПИСАНИЕТО НА АДРЕС:
СОФИЯ 1037, БУЛ. „ВАСИЛ ЛЕВСКИ“ 88, ЕКСПЕДИЦИЯ – ТЕЛ. 988 28 11(287).

БИБЛИОТЕЧНАТА ПРОФЕСИЯ И НЕЙНИТЕ ПРОБЛЕМИ

АЛЕКСАНДЪР ДИМЧЕВ, МАРИЯ КАПИТАНОВА

В исторически план библиотечната професия се появява от нуждата за съхраняване и разпространение на човешкото знание и културни достижения. В различните епохи идеята за същността на дейността на библиотекарят търпи сериозни промени и еволюция. В определени етапи библиотекарят е сред най-уважаваните личности. Той стои на видно място в обществената йерархия. Възлагат му се различни социални роли, като се отчитат неговата ерудиция, силата на натрупаното познание, уменията да организира и управлява информацията, да владее силата и мощта на знанието. Не са малко примерите на преклонение и респект пред библиотеката и нейните служители. Владетели на могъщи държави са се грижили лично за документите, организирали са библиотеки, обръщали са огромно внимание за тяхното развитие. В други исторически периоди обаче тази професия не е от най-ценените. Факт е, че библиотечната професия изиграва изключителна роля в подпомагане развитието и трансформацията на цивилизацията. Много често самите библиотекарите са творци на прогреса. Професията на библиотекарят е била винаги подвластна на разбирането на обществото за ролята на библиотеките и тяхната социална отговорност.

Днес библиотеките, респективно библиотечната професия, са изправени

пред съществени промени. Конкуренцията в информационния пазар е много силна. Някои специалисти дори се съмняват в бъдещето на библиотеките в глобализиращия се свят. Техните прогнози се базират на динамиката в развитието и увеличаването на каналите за съхранение, предоставяне и обмен на информация. Сочат се и заплахите, които застрашават библиотеката като институция. По-значими от тях са: електронната хартия; новият модел за публикуване; он-лайн книжарниците; електронната търговия; дигиталната телевизия; интегрираната образователна среда; електронните университети; мобилните комуникации; печатането при поискване; намаляването на интереса към библиотеките с техните традиционни документи; неизвестностите в обществото, базирано на „икономиката на знанието“ и др. Оптимистите за бъдещето на библиотеките отчитат тяхната явна служба в полза на обществото, както и новите трансформации в тяхната мисия и дейности, което ще им отреди по-надеждно бъдеще. Аргументи в тази посока има. Така например в Европейския съюз обществото заделя само около 0.4% от брутния вътрешен продукт за издръжка на библиотечния сектор. Същевременно той се ползва от значим процент от населението, което го прави икономически много ефективен. Надеждите

се подхранват от идеите за новите роли, задачи, и ангажименти, които трябва да поемат и да осъществяват библиотеките и библиотекарите в модерния свят, от тяхното активно участие в решаване на проблемите за:

- демократизацията на обществото и участието на гражданите в новите форми на управление;

- икономическото и социално развитие;

- продължаващото образование през целия живот;

- развитието, обмена и съхранение то на научното знание и на информационните потоци;

- преодоляването на дигиталната неграмотност и изолация;

- социалното приобщаване и намаляването на социалните различия;

- поемането на част от тежестите на обществото;

- културното многообразие и културната идентичност;

- разширяването на достъпа до информацията и знанието;

- подпомагането на хората със специални нужди;

- развитието на услуги за младите хора;

- предоставянето на мултимедийни, дигитални ресурси и достъп до Интернет;

- развитието на персонализирани услуги и системи, базирани на новите информационни технологии;

- превръщането на библиотеките в центрове за социална и бизнес информация и за внедряването на нови технологии и обучение за работа с тях;

- преодоляването на недъзи в обществото и за рекреация на населението.

Тези насоки присъстват в основните документи на ИФЛА, ЮНЕСКО, ЕБЛИДА и други международни организации и институции. Специално внимание в този регион се отделя на мястото на библиотеките в градежа на „Електронна Европа“ и за повишаване качеството на живот на хората.

В дискусиите за определяне тенденциите за бъдещето на библиотеките много сериозен е проблемът за мястото, задачите и оценката на професията на библиотечния специалист. Тази корелация не може да бъде разглеждана изолирано, а само в органическа връзка. Променените измерения за новата роля на библиотеките в обществото естествено налагат високи изисквания към професията и професионалистите в библиотеките, към техните умения и образование.

В последните години международната библиотечна общност поставя на сериозна дискусия и преоценка проблемите на професията, изискванията към нея и към специалистите, които я упражняват. В следващите редове ще се опитаме да представим обобщена картина на някои от препоръките и изискванията, подготвени от библиотечни асоциации и организации към хората, които работят в библиотеките, както и за задачите, които те трябва да изпълняват. Това е съчетание от професионални и лични качества. Библиотекарят трябва:

- да има необходимия ценз и умения за заемане на длъжността;

- да притежава експертно знание за съдържанието на информационните ресурси, включително способност критически да ги оценява и подбира;

- да притежава специални отраслови познания, подходящи за публиката, която обслужва;

- да е отговорен за планирането и управлението на библиотеката;

- да изгражда и ръководи подходящо, достъпно и финансово ефективно библиотечно-информационно обслужване;

- да осигурява добри инструкции, материали и помощ за потребителите на библиотечните и информационните услуги;

- да е компетентен в планирането и преподаването на различни техники за ползване на информацията от потребителите;

- да работи за създаването на информационни ресурси за дистанционно обучение;

- да работи за създаването на web-links за развитието и обогатяването на ресурсите и услугите;

- да развива и подпомага информационната грамотност на потребителите;

- да посреща информационните нужди, да създава и разпространява ценностни информационни услуги и продукти;

- да изпълнява посреднически и консултантски функции между ресурсите и потребителите;

- да използва подходящи информационни технологии, за да набавя, организира и разпространява информацията;

- да използва подходящи бизнес и мениджърски подходи, за да представи важността на информационните услуги пред ръководството на библиотеката или висшестоящата организация;

- да разработва специализирани информационни продукти и услуги за ползване от потребителите както в библиотеката, така и вън от нея;

- да оценява и анализира резултатите от ползването на информацията и извършва изследвания, свързани с решението на проблемите по управлението на информацията;

- да подобрява непрекъснато обслужването в съответствие с променящите се нужди;

- да работи в сътрудничество с членовете на колектива на висшестоящата организация (университет, училище, местни общности, публична администрация и др.);

- да бъде ефективен член при консултиране на организацията или библиотеката по информационни въпроси;

- да работи за разширяване и демократизиране достъпа до информацията;

- да е посветен на перфектното обслужване;

- да спазва стриктно етичния кодекс и нормите за достъп до информацията и защитата на интелектуалната собственост;

- да търси предизвикателства и да открива нови възможности в библиотеката и извън нея;

- да има психологическа нагласа и да владее педагогически умения;

- да анализира общата картина (вътрешните и външните фактори);

- да търси партньорства и връзки;

- да умее да преговаря и да притежава ефективни комуникационни умения;

- да създава обстановка на взаимен уважение и доверие;

- да работи добре в колектив;

Професия

- да умее да действа като лидер;
- да планира и поставя приоритети;
- да е решен да се учи цял живот и да планира личната си кариера;
- да притежава търговски умения и създава чрез тях нови възможности;
- да умее да набира средства за библиотеката от дарители и чрез проекти;
- да осъзнава стойността на професионалната мрежа и солидарност и да участва активно в библиотечната асоциация;
- да е адаптивен и да се отнася положително към времето на постоянни промени.

Това са изискванията. Те намират отражение при промяната на стандартите, образователните програми и разбирането за професията на библиотечно-информационните специалисти.

Такава ли е обаче реалността? Търсейки пътищата и решенията за реализацията на съвременната мисия на библиотеката, ние се сблъскваме с един сериозен проблем. Той е в контекста на връзката библиотека-професия. Стремим се към по-съвършени образци, но същевременно има нещо, което ни смущава – статутът на професията, мнението за нея и проблемите, които я съпътстват.

Какви са най-характерните белези в това отношение?

Ще изброим по-важните от тях:

- нисък статус на професията в обществото;
- по-ниско заплащане на труда на библиотекаря;
- неатрактивност на професията и недостатъчно знание и представа за нея;
- скучна професия;

- непознаване на обществената роля на библиотеката;
- недооценка на качествата и възможностите на библиотеката;
- размиване границите на професията;
- съмнения в бъдещето ѝ;
- безработица в библиотечните среди;
- слабо ниво на навлизане на новите информационни технологии;
- отсъствие на нормативни изисквания за заемане на длъжността библиотекар от хора с подходящо образование;
- недостатъчно отстояване от страна на библиотечната колегия на позициите на професията в обществото;
- недостатъчно финансиране за развитието на библиотеките;
- попадане на неподходящи хора в професията;
- бавна адаптация от страна на библиотеките и професионалистите към съвременните предизвикателства и очакванията за тяхната нова роля.

Един от проблемите в професията е белязан и от „мъжкото“ и „женското“ участие в нея. В следващата част на нашия материал ще се спрем и върху този феномен.

До създаването на съвременната държава – втората половина на XIX век, професията на библиотекаря е доминирана от мъжкото присъствие. След този период пропорциите се променят. Понастоящем обществените нагласи са, а и данните сочат, че това е феминизирана професия. Причините за този процес трябва да се търсят в общия контекст на проблемите на библиотечната професия, посочени по-горе (ни-

сък статус на професията в обществото; по-ниско заплащане на труда; загуба на позиции и атрактивност на професията; слабо ниво на навлизане на новите информационни технологии и др.).

Обикновено процесът на феминизация е най-силно изявен в публичните и училищните библиотеки. Според социолози, психолози и мениджъри подобно едностранно развитие на професията не е добро както за нея, така и за потребителите на библиотеките. В еднополюсния колектив се открояват следните феномени, присъщи на него, и които не работят винаги в полза на институцията:

- нарушена комуникация между половете;
- отчуждение;
- засилване на вътрешните конфликти, най-често породени на неформална основа;
- negliжиране на външния вид и известна загуба на самочувствие;
- пренасяне на модели на поведение, характерни за еднополюсния модел при работата с потребители и представители на външни организации.

Феминизацията на библиотечната професия в България е много силно изразена. В страната има около 6900 библиотеки от различни видове. Сред тях около 3800 са публични, 2500 – училищни, 380 – специални, 84 – към университети и колежи и 1 национална библиотека. Над 95% от персонала, който работи в тях, е жени. В много малко библиотеки – основно научни, университетски и регионални работят мъже.

Последните няколко години се за-

белязва по-засилено мъжко присъствие в университетските и регионалните библиотеки, причината е в завършилите няколко випуска специалността „Библиотечно-информационни науки“ в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“.

Интересен е погледът за някои от проблемите на професията от работещи библиотекарки в българските библиотеки. Той е представен на базата на изследване мотивацията на библиотечния персонал, извършено от студенти от споменатата специалност. Изследването е проведено в две университетски библиотеки (София и Велико Търново) и четири регионални (София, Пловдив, Габрово и Велико Търново). Общо са анкетирани 80 души.

Нека анализираме данните от изследването.

1. По отношение феминизацията на персонала

99% от работещите в анализираниите библиотеки е феминизиран.

2. По отношение на статуса на професията

59% от реципиентите изразяват становището, че според тях околните имат положително отношение към професията и работата им. Останалите го определят като противоречиво. По този показател мненията в столичния град и провинцията се различават сериозно. За София положителното отношение към професията е 39%. В провинцията този процент е много по-висок – за Пловдив 70%, а за Велико Търново и Габрово – 72%.

3. По отношение на избора на професията

Около 59% заявяват, че сами са из-

брали професията на библиотекаря; 36% посочват, че попадането им в тази професия е станало случайно; 5% не са дали отговор. За столичните библиотеки съзнателният избор е 42%, за Пловдив – 80% и за библиотеките в останалите градове – 57%. Интересно е да се посочи, че 62% от анкетираните са заявили, че са имали възможности да работят в друг сектор, но са избрали библиотечната професия.

4. По отношение на доходите от работната заплата

Само 18% от анкетираните работят допълнително, а 27% получават други странични средства. При 15% от анкетираните работната заплата, която получават, съставлява около 80% от семейния бюджет, при 16% тя е 60%, при 44% – 40% и при 25% от запитаните е 20%.

5. По отношение избора на нова работа или професия

Въпреки ниското заплащане на библиотекарите, 43% от реципиентите декларират, че не искат да се преместят на по-тежка и по-високоплатена работа. За София процентът на тези, които биха сменили работата, е 54%, за Пловдив – 60% и за останалите градове – 53%.

6. По отношение професионално развитие в друга сфера

52% смятат, че биха просперирали по-добре в друга професия.

7. По отношение продължаване на професионалния път в библиотеката и на образователната подготовка

76% от анкетираните виждат бъдещето си в библиотеката. Това се подхранва и от факта, че 72% от тях имат необходимия образователен ценз за за-

емане на длъжността. От отговорили-те 42% са с магистърска степен, 23% с бакалавърска, 28% са специалисти по БИН и 7% са със средно образование или имат завършен курс за библиотекари. 42% от реципиентите имат интерес към повишаване на квалификацията си, 58% обаче не желаят да работят за своето професионално усъвършенстване, което е тревожно при динамичните промени, които трябва да се извършват в библиотеките.

8. По отношение възрастта на работещите в библиотеките

Много е тревожна тенденцията към застаряване на персонала. До 30 г. са само 11% от работещите, до 45 г. – 45% и над 45 г. – 54%.

Посочените тенденции се доближават в известна степен до международната практика. Има и определени специфики, които се дължат на традициите и протичащите у нас процеси в обществения сектор и библиотеките.

В заключение бихме посочили, че предизвикателствата към библиотеки-те и към професията са много сериозни. Ние трябва да стъпим на традициите и да градим бъдещето. Това ще ни позволи да се чувстваме по-комфортно в света на информацията и да поемем сериозните отговорности към гражданите в обществото. Необходима е сериозна преоценка на качествата на всеки един от работещите в библиотечния сектор. Необходима е трансформация на програмите в образователните институции, отговорни за подготовката на библиотечно-информационните специалисти. Нужна е и целенасочена държавна политика към библиотечния сектор.

До голяма степен обаче промените са в ръцете на професионалистите. От нас, от усилията ни и от нашата далновидност в много голяма степен зависи дали ще заслужим доверието на обществото или ще бъдем постепенно изтласкани в ъгъла. Искаме да вярваме, че осъзнаваме предизвикателствата и работим за бъдещето.

Литература

1. **Велчев, В.** Мотивация на персонала в библиотеките. Дипломна работа. С., СУ, 1999. 51 с. (Ръкопис).

2. **Гергова, А.** Социална интеграция: толерантността и достойнството на библиотечната професия. Доклад пред Международната конференция „Библиотеките, гражданското общество и социалното развитие“, проведена в София, 14-16 ноември 2002. 6 с. (Ръкопис).

3. **Димчев, А., К. Ангелова.** Библиотечно образование и коопериране. На примера на специалност „Библиотечно-информационни науки“ при Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Доклад пред XIII Национална научна конференция на СБир „Биб-

лиотечно сътрудничество – настояще и бъдеще“, София, 5-6 юни 2003. 8 с. (Ръкопис).

4. **Принс, Х., В. де Гир.** Облик, статус и репутация библиотечного дела и информационной деятельности. – Науч. и техн. б-ки, 1993, № 11, 10-24.

5. **Уменията** на библиотекарите от специалните библиотеки през 21 век. – Бюлетин на СБир, 1997, № 2, 18-22.

6. **Buchanan, L., D. Luck, T. Jones.** Integrating information literacy into the virtual university: A course model. – Library trends, 2002, N 5, 144-166.

7. **Brophy, P.** The Library in the Twenty-First century. New services for the information age. London, LAP, 2002. 221 p.

8. **Dimchev, A.** New possibilities and chances for cooperation. – In: International conference book studies, libraries and information science in the contemporary word. Warsaw, 26-28 May, 2003.

9. **The School library manifesto of UNESCO and IFLA.** IFLA, 2000. 7 p.

10. **Strategic plan, 2002-2003.** IFLA. Education and training section. www.ifla.org/VII/s23/annual/sp23.html

Докладът е отпечатан (на английски език) в наскоро излязлата книга „The librarians and the woman“.

СПИСАНИЯ ON-LINE INFOTRAC CUSTOM JOURNALS В НБКМ

ГАЛЯ ДИРИМАНОВА

Комплектуването на чужди периодични издания в Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ има много добри традиции. То е поставено на научни основи благодарение на дългогодишната работа на наши видни библиотековеди. Но времето наложи редица промени в тази сфера: съществено се измени профилът на фонда; в условията на финансова криза и наличието на големи отрасли научни библиотеки набавянето по някои отрасли на знанието се редуцира силно. Все нарастващите цени на печатните материали ги прави все по-невъзможни за придобиване. Липсата на финанси понякога налага приемането на дарения, чиято стойност не винаги е на висота и съхранението им струва скъпо. Отделят се средства за попълване на липсващите страници. Влагат се значителни ресурси за реставрация на повредените издания, както и за подвързия.

Тези фактори бяха стимул за библиотекарите от отдел „Комплектуване на чуждестранна литература“ да приемат предизвикателството за подбор на периодични издания, електронни издания, опит по отношение на носители. Те притежават нужната квалификация, познания и професионално любопитство.

Офертата на Thomson Gale за on-line списания беше посрещната с интерес, тъй като в Народната библиот.

компектувани справочници, енциклопедии на това издателство.

Thomson-Gale е част от Thomson corporation, която обслужва информационните и образователни потребности на над 20 млн. ползватели по целия свят. Известно е, че Infotrac е между най-големите on-line колекции от текущи пълнотекстови американски и английски списания, наброяващи над 5000 заглавия. Много Infotrac-клиенти обаче искат допълнителен контрол върху техните бази данни. В отговор Thomson Gale развива Infotrac Custom – с възможност клиентът да осъществи абонамента си с пакети от списания по избор. Ползвайки Infotrac, библиотекарите имат свободата да подбират списания, които са подходящи за техните библиотеки. Подобренията са перфектни за обслужването и на най-специфичните читателски въпроси.

По-пълна информация за Infotrac Custom Journals беше получена на международната конференция „Библиотеки, глобализация и кооперация“. Допълнителна представа дадоха демонстрациите в Деня на технологиите, организиран от Българския информационен консорциум. Чрез Българския информационен консорциум Gale предложи на Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ да подбере 250 заглавия от петте хиляди, които влизат в колекцията Infotrac Custom Journals.

Улесненията за осъществяващите подбора са съществени. Сресу всяко заглавие са дадени ISSN, за ориентация е посочен „primary subject“ и допълнително – „other subject“. Отбелязана е датата на въвеждане на електронната версия и датата на включване на „Full text“.

Издателството дава възможност за промяна на абонираните заглавия на определени периоди. Това разрешава проява на творчество от страна на библиотекарите, тъй като колекцията Emerald, която съдържа много ценни списания по мениджмънт, включително и библиотечен, и на информационното обслужване, се предлага като пакет.

Започвайки своята творческа работа, специалистите се придържаха към мнението, че електронните списания не могат да изместят изданията на традиционен носител. Тази гледна точка, както и съобразяването с профила на библиотеката и финансовите ѝ възможности, допринесе за формирането на следните по-важни критерии при подбора на on-line списанията Infotrac Custom Journals:

1. Заглавия, отпаднали от абонамента поради липса на финансиране

Ценни научни списания, съответстващи на профила на фонда и с доказана научна стойност, не бяха абонирани предходни години поради липса на финансови средства. За библиотеки с добро финансиране този критерий би изглеждал странен, но в условията на финансов дефицит, въпреки желанието на библиотекарите, читателите не можеха да ползват голям брой списания.

2. Отказани от чуждестранните партньори по обмен

Затрудненията във финансирането на пощенските разходи за международен книгообмен доведоха до откази на библиотеки в чужбина, които изпращаха скъпи и ценни издания.

3. Заглавия, съобразени с читателското търсене, проучено през март-юни 2004 г.

Обработени бяха заемните бележки на 509 читатели, които са ползвали чужди периодични издания. Резултатите бяха обобщени по три показателя – по търсени заглавия, език и отрасли на знанието.

4. Нови заглавия в областта на историята, философията, археологията, музиката и пр.

Лесният достъп и добрите инструкции се оказаха важен аргумент за абонирането на електронните списания. За ползването им от читателите издателството предоставя съответната информация. Тя е била необходима и търсена във всички периоди от развитието на фонда от чужди периодични издания, но същевременно и трудна за получаване и обработка. Данните ще допринесат за нанасяне на корекции в абонамента на някои заглавия.

В процеса на подбора непрекъснато се осъществяваха консултации с Центъра за библиографска информация, отделите „Официални издания“, „Музикален“... За разлика от подбора на традиционните носители на информация, тук се налага и един нов момент – необходимостта от по-тясно сътрудничество с отдел „Автоматизация“ за преценка на Интернет-доставчика, нужния хардуер, софтуер. Сега, когато аба-

наментът е факт, трябва да кажем, че такова сътрудничество е наложително да бъде по-тясно. Още един аргумент в полза на по-доброто взаимодействие е прибавянето на разходите за поддържане на системата към цените на абонамента за електронните списания.

След направения абонамент картината за притежаваните от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ чужди периодични издания е следната:

1. Общ брой чужди периодични издания за 2005 г. – 1622 заглавия;

2. От тях:

- дар – 52 заглавия (3%);
- получавани по международен книгообмен – 1210 заглавия (75%);
- покупка (традиционни+on-line) – 360 заглавия (22%).

В пакета Infotrac Custom Journals присъстват авторитетни, фундаментални заглавия като American Journals of Mathematics, English historical Review, OECD Economic Surveys за 25 държави. Наред с това е застъпена и модерна и актуална проблематика като East European Politics and Societies, Gender & Society, Human Ecology: An Interdisciplinary Journal. Като цяло абонираните за Народната библиотека заглавия се разпределят по отрасли на знанието както следва:

Общ отдел – 19

Философия – 26

Религия. Теология – 2

Обществени науки – 87

Математика. Естествени науки – 12

Приложни науки. Медицина. Техника.

Стопанство – 34

Изкуство. Художествени занаяти.

Фотогр. Музика. Развлечения. Игри.

Спорт – 18

Езикознание. Филология.

Литература – 26

География. Биографии. История – 26.

Специалистите се стремяха да получат информация за научната стойност на някои от заглавията чрез допълнителни източници. Съблюдаваше се съответствието на на приоритетите за развитие на библиотечните фондове.

Осигурени са две заглавия и в двата варианта – на хартиен носител и on-line. Това наистина дава възможност на читателите да бъдат по-свободни при избора – дали да ползват Economist on-line или на традиционен носител.

След всички изтъкнати дотук качества на придобития нов продукт, можем да заключим, че абонаментът, осъществен в консорциум, е наистина голямо постижение за библиотеките при днешните условия. То ни връща към идеята на нашите библиотековеди за създаване на Национален фонд на чуждестранната текуща периодика. Усилията, които поколения колеги са направили, трябва наистина да бъдат продължавани с ново съдържание. „За библиотеките изходът остава по необходимост в подбора на литературата и в коопериране усилията им в рамките на грижливо обмислен план за съвместно набавяне“ (4, с. 57). „Онова, което библиотеката сама не може да осъществи, е възможно при съвместни разумно съгласувани действия. Възможно става при такова сътрудничество да се прекрати вредната тенденция в много библиотеки в страната да се набавя една и съща литература“ (4, с. 57). Тази стара теза звучи съвсем съвременно. Ако библиотеките се обединяват не само за

икономии на средства, но съгласуват абонираните заглавия по съдържание, успехът би бил по-голям.

За читателите на Народната библиотека ползването на електронните списания Infotrac Custom Journals е новост. Специалистите са сигурни, че има нужда от тях, те ще се ползват и така ще бъде запълнена една празнота от намаляване заглавията на чужди периодични издания, получавани в предходни години.

За библиотекарите от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ подборът и доставянето на този вид периодика също е новост. Въпреки запознаването с различни публикации на тази тема, личното участие в процеса на подбор създава професионално удовлетворение. То изгражда убеждението, че включването на on-line списанията в обслужването на читателите е значимо събитие, което се случва на професионалното поприще, и ние сме участници в него.

Литература

1. **Collection** development in the electronic environment : Shifting Priorities / Sul H. Lee, editor. New York, London : The Haworth Press, 1999. 125 p.

2. **Electronic Resources**: selection and bibliographic control / Ling-yuh W. Pattie, Bonnie Jean Cox, editors. New York, London : The Haworth Press. 1996. 252 p.

3. **Грашкина, Ваня**. Интернет и перспективите за развитие на библиотечните колекции // В: Libraries in the age of the Internet : Papers from the Intern. conf. held in Sofia, 8-10 nov. 2000 / ed. by Herbert K. Achleinter, Alexander Dimchev. – Sofia : St. Kl. Ohridski Univ., 2001, 181-191.

4. **Дюгмеджиев, Юри**. Значение на периодичното издание за научния прогрес и необходимостта от създаване национален фонд от чуждестранна периодика у нас // Изв. НБКМ, 6, 1968, 41-68.

5. www.gale.com

НОВИНИ

През тази година Библиотека „Зора“ –

Сливен ще отбележи своя 150-годишен юбилей.

По този повод ще бъде проведена и научна конференция

„Българската книга и библиотеките през Възраждането“ –

от 7 до 10 юни т. г. Желаетите да участват със свои доклади могат да направят предварително заявка на адрес:

Библиотека „Зора“, Сливен 8800,

пл. „Хаджи Димитър“ 1, п.к. 111, по телефона - 044/62 38 56 и 62 28 65
или на e-mail zorasliven@slivenbg.net

СЪВРЕМЕННАТА РОЛЯ НА БИБЛИОТЕКИТЕ И ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВАТА ПРЕД ПРОФЕСИЯТА

ЮЛИЯ САВОВА

В края на XX век и началото на XXI век библиотеките претърпяха огромни трансформации. Различни са факторите, които определят промените. Безспорно, водещо място заема бурното развитие на информационните и комуникационни технологии, което оказва силно влияние върху наложените се класически библиотечни технологии. Главните тенденции в развитието на информационните технологии в библиотечен аспект в края на XX век се определят от персоналните компютри, CD-ROM, Интернет, електронните библиотеки. Може да бъде открита и пета тенденция, навлязла в информационната практика в началото на XXI век, а именно мобилната връзка(3). Не трябва да се омаловажават обаче и политическите, социално-икономическите и културни промени и влияния.

В началото на 90-те години на XX век българските библиотеки попаднаха в изключително тежка финансова ситуация и вместо да внедряват и развиват новите информационни технологии в своята работа, те се бореха за оцеляване. Независимо от всичко, българските библиотеки оцеляха. Главна задача на много от тях стана желанието цивилизовано, в рамките на международните правила и стандарти, да развиват своите технологии, за да могат да представят на читателите си цялото богатство на световното информационно пространство.

Философията на библиотеките се промени и това засегна всички катего-

рии библиотеки, които според типологията на ЮНЕСКО са пет – национални, университетски, публични, училищни и специални.

Като определящи за променената библиотечна философия се открояват три основни тенденции, а именно – глобализация, конвергенция, равен достъп до информация.

Глобализацията води до бързо развитие в областта на информационния сектор на международни информационни бази данни, мрежи и информационни системи. Поради това кооперирането е важно условие за развитието на библиотеките.

Конвергенцията по отношение на библиотеките се изразява най-вече в отпадането на традиционните граници, съществуващи между основните категории библиотеки, както и във все по-голямото им сближаване с другите подобни в културен и исторически аспект социални институти. Такъв пример е сближаването на функциите на университетските и публичните библиотеки. Разликите, които съществуват между тези две категории библиотеки, все повече се замъгляват. Тази тенденция се наблюдава в много страни и все по-често се анализира. Например, в едно изследване, разглеждащо ситуацията в Швеция, се подчертава, че независимо от факта, че тези две категории библиотеки, организационно принадлежат към различни ведомства и се финан-

ирират по различен начин, то съставът на техните публики става все по-хомогенен. Това са хора от различни възрасти, желаещи перманентно да попълват своите знания(11). Увеличаването на броя на програмите за дистанционно образование, които различните висши училища предлагат, води до засилено посещение на библиотеките, при това не само университетските, но и локалните публични библиотеки, които са най-удобни за работещите студенти. Оказва се, че дори когато въкъщи пригледват компютър и всичко необходимо, студентите все пак имат нужда от помощ и съвет при търсенето на необходимата им информация, както и от възможности за спокойна работа. В този смисъл за тях е особено важно и общуването с хора, които се намират в същата ситуация.

Библиотеката на университета Париж 8 от 1998 г. е отворена за широката публика в това число и за читатели, които не са завършили висше образование(6). Библиотеката постоянно организира обучение на читателите. Счита се, че това е начин за осъществяване на успешното ѝ използване, включително и по отношение на електронните ресурси.

Електронната среда създава широки възможности и за сближаване на библиотеките със сродните информационни и културни институции. В тази насока доктрината „Архиви. Библиотеки. Музеи (АБМ)“ на Съвета на Европа е особено актуална и необходима, тъй като застъпва създаването на унифицирани електронни мрежи, които да осигуряват достъп на широката публика до масивите от знания и информация в тези институции(12).

Осигуряването на равен достъп до

информация, независимо от социалното положение на човека, от етническата му и религиозна принадлежност, от това дали той е беден или богат, е приоритетна задача във всички европейски държави. Тук ролята на библиотеките и особено на публичните е огромна.

Основна мисия на публичната библиотека е да осигурява универсален и равен достъп на всеки гражданин до информация. Според един известен изследовател на библиотечното дело „Демокрацията и библиотеката са философски и политически неделими... Свободната и модерната публична библиотека трябва да бъде за републиката и обществото това, което е църквата за библията“(5).

Публичната библиотека трябва да бъде отворена за гражданите, което включва политическо зачитане на институцията, участие в демократичния живот, достъп до информация, който позволява на гражданина да участва в общественния живот на населеното място, да следи събитията, да се мобилизира.

Публичната библиотека по своя характер е идеалната демократична институция. Днес тя трябва да развие мисията си на информационен център така, както през годините е развивала образователната си и културна мисия. Защото тя е създадена за гражданите.

В същото време ситуацията се променя. Библиотеката престава да бъде хранилище на книги. Тя постепенно се лишава от своите владения. Например по отношение на колекциите (фондовете) ситуацията е такава, че не след дълго основната част от документалния поток, достъпен по електронен път,

няма да бъде собственост на библиотеките. Според някои, библиотеката придобива нова роля и от институция за съхранение на знанието се превръща в институция за разпределение на това знание.

Тези причини ни карат да се замислим за бъдещето на библиотеките. Интерес представляват четирите възможни сценария, предложени от френския социолог Jean-Pierre Durand в резултат от направено изследване за перспективите пред публичните библиотеки(10).

Първият сценарий за библиотеката на бъдещето я представя като социален посредник, което означава, че тя се превръща в институция, която отговаря едновременно на всякакви социални нужди. В този случай тя е обрната към изключително разнородна публика. Най-повлияни от тази еволюция биха били библиотекарите, които влизат в директен контакт с читателите.

Вторият сценарий е наречен културно консуматорство. Акцентът е поставен върху възможността за достъп до информация. В този случай библиотеката се превръща в нещо като място за масова консумация.

Третият сценарий е наречен „информационен“. При него основният акцент е поставен върху бъдещото развитие на понятието информация. Ако допуснем, че не след дълго информацията ще бъде достъпна за всеки директно от дома му, тогава библиотеката, която като институция е изградена върху понятието „колекция“, ще загуби своето значение. За да се запази като институция, тя следва да приеме и развие като основна своя функция селекционната, което означава оказване на помощ на потребителите

при подбора на необходимата им информация. Т.е. библиотекарят ще се превърне в информационен брокер.

Четвъртият сценарий, наречен електронен или на падналите прегради, представя библиотеката-медиатека като ресурсен център и най-вече като единствено място, предлагащо безплатен или нископлатен достъп до информацията и културата. Библиотечните колекции запазват своето значение. Естествено, в резултат от технологичните промени, мястото, отредено за книжните източници, намалява, но сърцевината на професията остава непроменена.

Едва ли някой от тези 4 възможни сценария е напълно реалистичен. Радостното е, че най-реалистичен е четвъртият сценарий, който е и най-оптимистичният за библиотечната професия. Защото, според първите три, библиотеките и библиотекарите постепенно ще намаляват, ще се обезличават, докато изчезнат.

Ако тези сценарии са повече или по-малко възможни, то промените вече са факт и те поставят нови задачи и предизвикателства пред библиотечната професия днес. Днес библиотекарите трябва да притежават необходимите компетентности и да използват информационните и комуникационни технологии при създаването, обработката, търсенето и подбора на информацията, както и при нейното представяне. Те трябва да имат необходимите умения, за да обучават и помагат на читателите при търсене на информация и използването на информационните технологии в този аспект. Бурното развитие на последните задължава библиотекарите да изпълняват нови роли, удовлетворявайки изискванията на все

по-придирчиви потребители. Още повече, че постоянно се появяват нови участници в информационния процес, оформят се „нови информационни професии“. Новите участници нахвърлят „господството“ на класическата библиотечна професия дори в рамките на библиотеките. Пред библиотечната професия изникват все по-големи отговорности. В популярните разбирания „библиотекарите не са част от героите, които се втурват да завоюват нови територии. Ако обаче пред себе си имаме територията на Интернет, по-квалифицираните са библиотекарите, а не каубоите (cow-boys). Интернет пространството съдържа много информация, а няма по-добри в нейното организиране от библиотекарите, които се занимават с това от хилядолетия“ (8). Всъщност, точно това е разбирането за класическата роля на библиотекаря. Обаче не бива да забравяме, че както подчертават немалък брой изследователи, не библиотекарите са създатели на Интернет, както и че техническата и информационна революция през последните десетилетия произтича независимо от тях (9). Днес библиотеките и библиотекарите съществуват и работят в конкурентна среда. В тази среда, ако не се прояви необходимата гъвкавост, съществува реална опасност организирането и съхранението на електронните колекции да бъде поето от други професионални общности. В този контекст никак не е абсурдно, че в момент, когато целият свят става информационен и се превръща в огромна библиотека, библиотекарите са объркани и трябва да се борят за своя статут.

Днес към класическата роля на биб-

лиотекаря, която се състои в събирането, организирането и разпространението на информация, се прибавят и изискванията за педагогически умения при обучението на потребителите.

Мисиите на класическата библиотека (напр. културна, архивна, образователна и др.) са се утвърждавали и развивали в продължение на столетия. Сложността на проблема днес, произтича от факта, че към традиционните мисии на библиотеката се прибавят нови нужди, свързани с гражданското и отваряне и ролята ѝ на информационен център, който изисква нови компетентности. В никакъв случай обаче навлизането на нови информационни технологии не трябва да променя основните мисии на библиотеката. Предвид съществуващата конкуренция обаче библиотеката трябва постоянно да търси начини за по-точното определяне на смисъла на своите дейности.

Всичко това поставя много нови изисквания към библиотечната професия и библиотечно-информационното образование (БИО). В този аспект в чуждестранния професионален печат излизат множество изследвания. Въпросите, свързани със социалното възприемане на библиотечната професия, постоянно са на дневен ред. Например, в едно такова изследване, са засегнати множество въпроси, като особен интерес представлява разглеждането на необходимостта за отварянето на професията към по-младите поколения, а именно към така нареченото X поколение (generation X), в което влизат родените между 1961 и 1981 г., както и към следващите поколения, под които се разбира D поколението (generation D),

т.е. дигиталните поколения, родени след 1981 г., с компютър в ръцете(4). Очевидно тук става въпрос за Северна Америка. Обаче едно е безспорно – смяната на поколенията в една професия, особено като тази на библиотекаря, е най-добрият начин за гарантиране на нейното адаптиране към промените и по-нататъшното ѝ развитие.

В конструирането на професионалната идентичност на библиотекарите професионалното библиотечно-информационно образование играе водеща роля. Този въпрос е изключително широк и в случая няма да бъде разглеждан. Следва обаче да се отбележи, че в образователен аспект в момента в България съществуват благоприятни възможности по отношение на получаване на професионално БИО. Необходимо е обаче изискванията за заемане на съответна длъжност в библиотеките да бъдат съобразявани с необходимите компетентности и съществуващи степени в българското БИО. Не по-малко необходимо е българското БИО да бъде сериозно анализирано от професионалната общност. Затова към Съюза на библиотечните и информационните работници в България (СБИР) трябва да бъде създадена секция по библиотечно-информационно образование (БИО). Такива предложения вече са правени неведнъж (1,2). За пръв път на страниците на сп. „Библиотека“, такова предложение направи Александър Казанджиев, човек не само свързан с библиотечното образование в България, но и направил много за неговото развитие в качеството си на зам.-директор на Полувисшия институт по библиотечно дело, днес Специализирано

висше училище по библиотекознание и информационни технологии (СВУБИТ). По-късно в доклад, изнесен на X национална научна конференция на СБИР, такова предложение беше направено отново(2). През лятото на 2004 г. тази идея бе подкрепена и от ректора на СВУБИТ д-р на ик. н. Стоян Денчев. Разбира се, в случая основна роля играят желанието и степента на готовност за създаване на такава секция от страна на членовете на СБИР. Такова желание вече е налице. Съществуването и работата на Секция БИО в рамките на нашия професионален съюз ще създаде по-добри възможности за изграждането на обща концепция по отношение на българското БИО, както и за прилагането на европейските изисквания към необходимите компетентности на информационните специалисти. Предвид скорошното влизане на страната ни в ЕС, последното е особено важно.

Историята ни учи, че развитието и ролята на библиотеките са определяни от обстоятелства, догми, интереси на управляващите в зависимост от епохите и обществата. Библиотеката е огледало на обществото и до голяма степен отразява националния характер. Затова и всяка библиотека е уникална. Библиотеката е особено нужна институция в населени места, където икономическата и социална ситуация е тежка.

През последното десетилетие новите информационни технологии не само категорично промениха библиотечната работа и библиотечните технологии, но вече почти създават прецедент, като превръщат един от традиционните и ортодоксално стабилни институти, какъвто е библиотеката, в двигател на

обществения прогрес, в механизъм, който помага на обществото да се превърне в гражданско.

Всяка библиотека е резултат от политически проект, материализиран в система, която се състои от пространство, библиотекарите и колекцията от документални ресурси(7). Основната й задача е да превърне тази система в колкото е възможно по-достъпна за читателите (потребителите). След всичко казано дотук, следва да се подчертае, че ролята на библиотеката не се състои само в преодоляването на някои икономически бариери с цел осигуряване на равни възможности за достъп до информация, а и в осигуряването на възможности за ползване на източници, информация и знания, разпръснати във времето и пространството.

Според Доминик Пеинне (Dominique Peignet) библиотеката в никакъв случай вече не бива да се смята за последен пристан, а място за достъп до информация, култура и знания, където всеки отделен индивид може да разпознае своята социална идентичност и да се почувства свободен в търсенията си(7).

Библиотеката не е само отражение на националния характер. Тя характеризира националната идентичност. Може би затова в случая думите на Васил Левски, са подходящи. „Ако е за в Българско. То времето е в нас и ние сме във времето, то нас обръща и ние него обръщаме.“ В този смисъл не само времето е, което обръща българските библиотеки и библиотекарите, но и те са тези, които могат да го обърнат, изграждайки гражданско общество в България.

Литература

1. **Казанджиев, Александър.** За един възможен модел на библиотечното образование в България // Библиотека, 1993, № 2, 30-35.

2. **Савова, Юлия.** Библиотечно-информационно образование в България – традиции, тенденции, бъдеще // Съюз на библиотечните и информационни работници. X нац. науч. конф. „Библ. система в България“, София. – СБИР, 2001, 41-46.

3. **Шрайберг, Я.Л.** Библиотеки и информационни технологии : десет лет спустя : Ежегодный доклад конференции „Крым“, год. 2003 // Н Т Б, 2004, № 1, 25-55.

4. **Arant, Wendi et al.** The image and role of the librarian / Wendi Arant, Condace Bevetiel. – New York: The Hawarth Information Press, 2002. – 186 p.

5. **Damien, Robert.** Proces et defense d'un modele bibliothecaire de la democratie: L'exemple d'Eugene Morel // B B F, 2000, № 5, 35-40.

6. **Dujardin, Brigitte et al.** Bibliotheque universitaire, bibliotheque publique? La bibliotheque de l'universite Paris 8 / B. Dujardin, M. Julien / B B F, 2000, № 5, 66-70.

7. **Peignet, Dominique.** La bibliotheque entre mutation de l'offre et mutation de la demande // B B F, 2001, № 4, 10-17.

8. **Scientific American.** 1997. № 4, – New York.

9. **Stevens, Keith.** Les bibliotheques ne sont pas uniquement des lieux de lecture/ Trad. De l'anglais // B B F, 2000, № 5, 53-61.

10. **Tarin, Laurence.** L'avenir des bibliotheques est-il derriere eux// B B F, 2004, № 4, 111-113.

11. **Tovole, Christine.** Un nouveau type d'etudiant? Role des bibliotheques universitaires et des bibliothecaires dans la formation permanente des savoirs / trad. de l'anglais // B B F, 2001, № 4, 4-9.

12. **Vitiello, Giuseppe.** Politiques et legislation des bibliotheques: Perspectives europeennes: 1. Des politiques des bibliotheques aux politiques d'information / Trad. De l'anglais // B B F, 2000, № 5, 18-33.

ДА ЖИВЕЕШ – ЗНАЧИ ДА ПРЕОДОЛЯВАШ ТРУДНОСТИТЕ

ИНТЕРВЮ С ДОЦ. Д-Р ДОНКА ПРАВДОМИРОВА –
НОВ ЧЛЕН НА РЕДКОЛЕГИЯТА НА СП. „БИБЛИОТЕКА“

Г-жо Правдомирова, как се породи у вас желанието да се занимавате с проблемите на книгата, кои бяха стимулите на този интерес?

Пристрастието към книгите бе породено у мен чрез духовния климат в семейството. Кумири на родителите ми, живеещи в с. Иванча, Великотърновско, бяха Ботев, Яворов, Смирненски, Вапцаров. Двамата ми дядовци бяха духовни хора. Бащата на майка ми известно време е бил кмет на селото и по време на неговия мандат е построено

на новата сграда на училището. Другият ми дядо е един от основателите на читалището през 1896 г.

Получих средното си образование в Русе и там завърших Института за детски учителки. Голямата ми мечта още като дете бе да стана учителка. И успях да я постигна, преодолявайки немалко бариери. С амбиция, непрекъснат труд, постоянство и настойчивост не спрях да вървя напред. Започнах работа като детска учителка във Велико Търново, а след като се омъжих, ста-

нах библиотекарка в поделението в Харманли. Независимо от трудностите, които трябваше да преодолявам, завърших задочно и Държавния библиотекарски институт.

Кои бяха решаващите етапи във вашия професионален път?

Работата ми като библиотекар в различни по профил и функции библиотеки (читалищна, военна, вузовска) ми помогна да навляза в същността на професията, да натрупам опит, да се развивам като специалист. Продължавах да уча. Завърших вечерно „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“. Особено ценен се оказа професионалният ми 9-годишен стаж в Центъра за национална библиография при Народната библиотека „Св. Кирил и Методий“. Това са и предпоставките, за да намеря по категоричен начин професионалното си призвание – да посветя знанията, енергията, усилията си на библиографията. Благодарна съм на Кремена Зотова, Елена Фурнаджиева, Евелина Василева, които бяха мои учителки по библиография.

Значим фактор в по-късен период от живота ми бе специализацията в Института по култура в Санкт-Петербург при видния представител на Петербургската библиографска школа – проф. Ал. В. Мамонтов.

Вече 18 години вие сте преподавател по библиографски дисциплини в областта на теорията, историята и методологията на библиографията и на националната библиография в учебното заведение, подготвящо голяма част от библиотечните специали-

ти в страната (Държавен библиотекарски институт, преименован по-късно в Институт по библиотечно дело, преобразуван в Колеж по библиотечно дело, а от 2004 г. – в Специализирано висше училище по библиотекознание и информационни технологии). От 1992 до 1996 г. бяхте ръководител на катедра „Библиография и научна информация“. С какво ви привлече тази научна сфера?

Библиографията е евристична дейност. А у мен живее стремежът към откривателство в научното изследване. Всяко новооткрито заглавие разкрива нов параметър в знанието. И колкото повече знания получава човек, толкова по-дълбок прочит може да направи на библиографския текст, ако библиографът е с търсеща, а не с констативна мисъл. Библиографията постоянно репродуцира ново знание. А истинско удоволствие е, когато библиографското изследване те отвежда към непознати и значими теми.

Доминанта в професионалните ви интереси е историята на българската библиография. Но паралелно с това се занимавате и с практическа библиографска дейност, съставяйки персоналии на изтъкнати библиографи, учени и писатели. С какво ви обогатява персоналната библиография?

Тя целенасочено съсредоточава вниманието на библиографа към изследователското поле на един творец или учен и го заставя да го изучи задълбочено.

При съставителството на персоналии обаче, а също и при тематични библиографии, спазвам принципа си да избирам автори, които отговарят на

научноизследователските и естетическите ми интереси. (Междувпрочем, това е едно от основните изисквания на библиографския труд: да си специалист или да имаш достатъчно знания в съответната научна област.) Този подход е гаранция за качеството на библиографския указател. Що се отнася до съставителя библиограф, личностното му научно знание непрекъснато се обогатява, разширява и задълбочава.

Вашите впечатления и мнение за отношението „преподавател-студент“?

Промяната в тези отношения е в посока на тяхното демократизиране, но специално за себе си мога да кажа, че от самото начало на преподавателската ми практика съм се старала да руша невидимата стена между преподавателя и студентите в учебния процес.

Каква е представата ви за идеалния студент?

Практически е невъзможно, но би следвало студентът старателно и добросъвестно да усвоява знанията и уменията за бъдещата си професия. Като имам предвид, че у нас лотарийността в образованието все още не е преодоляна, смятам, че младият човек трябва да разкрие за себе си най-интересните и удовлетворяващи го характеристики на специалността, в която е приет. Иначе ще му е доста тягостно. Например в нашата професия – всеки ден достигаш до ново знание и срещаш четящи хора, които чрез информационните си потребности те насочват към различни области и факти. А това е толкова хубаво!

Какво мислите за съвременните млади хора, съпоставяйки ги с предходните поколения?

Най-ценното е тяхната разкрепостеност от догматичните правила във всяко едно отношение. Но ме тревожи фактът, че понякога прехвърлят оптималната човешка мяра.

Вашите виждания за бъдещето на книгата и библиотеката във века на формиращата се Интернет култура (киберкултура)?

Никога не съм вярвала, че Интернет може тотално да измести хартиената книга. Еуфорията ще отмине – и книгата, и Интернет ще се ползват съобразно преимуществата си. Така както в по-цивилизованите страни вече не се гледа безразборно телевизия, или както по-интелигентните зрители подбират кое трябва да видят и кое – не.

Очаквам българските библиотеки да се превърнат в истински информационни центрове, в места за духовни занимания на цялото семейство и в стожери на интелектуалния живот. Специално за училищните и университетските библиотеки – да се превърнат в един от основните инструменти на учебния процес, без които той не би могъл да протича пълноценно. А библиотеката на Специализираното висше училище по библиотекознание и информационни технологии да се преобразува в образец на вузовска библиотека.

А сега няколко въпроса, отнасящи се до вашата личност... Най-хубавото нещо, което постигахте досега?

То няма едно измерение, тъй като може да бъде в строг личностен и в

професионален аспект, който също е личен, но публично и социално видим.

Ще споделя само за втория. Удовлетворена съм в най-висока степен, тъй като не бих могла да си представя живота без всекидневния допир с книгата и знанието. Преодолявах не една и две бариери, но не спирах да вървя. Изкачвах едно по едно стъпалата на нашата професионална стълбица. Започнах да се занимавам с научна и преподавателска дейност на 43-годишна възраст, след като бях натрупала достатъчно практически опит. (В същото време мои колеги, с които в момента сме с еднаква научна степен, имаха вече 10-15 години пред себе си научна дейност и то под ръководството на корифеите в нашата научна област.) И на тази възраст трябваше сама, без ничие научно ръководство, да напиша и дисертационния си труд. Това за мен е най-хубавото, защото го постигнах с много търпение, упорство и без страх от изпречващите се препятствия от обективен и субективен характер. Разбира се, в този лъкатушен път винаги са се намирали хора, макар и единици, които да ми подадат ръка и да ме насърчат. Намесвала се е и съдбата и стечението на обстоятелствата.

Какво много силно очаквате още от живота? А какво предвиждате в професионален план?

Желанията ми, естествено, са също двуизмерни – строго лични и професионални. Бих искала да съм здрава, да имам спокойствие и да изпълня няколко важни за мен изследователски задачи. Една от тях е да завърша в близките години персоналията за Александър

дър Теодоров-Балан и да я видя отпечатана като полиграфическо издание с най-добри качества. Защото този патриарх на модерната българска библиография, този активен строител на новата българска книжовна култура го заслужава. Ние – библиографите, сме му длъжници и за мен фактът, че близо 50 години след неговата смърт не успяхме да преработим и допълним персоналията, която сам си е съставил, е обиден за неговата памет.

Най-ценното човешко качество? А какво най-силно ви отблъсква от хората?

Не бих могла да назова само едно – качества битуват ансамблово, понякога и в известна дисхармония. Високо ценя честността, любознателността и трудолюбието.

Ненавиждам просташината, двуличието, предателството.

А вашето най-ценно качество?

Стремежът да съчетавам разумно всички отговорности и функции – съпругески, майчински, професионални. В най-трудните житейски моменти съм се спасявала чрез работа. Професията е за мен спасителен пояс, лекарство, възможност за пълноценна личностна изява в полза на обществото.

Към кой автор и книга обичате да се връщате?

Обичам философското знание и често търся Монтен и неговите „Опити“, а също и Ерих Фром.

Какво ви носи морално удовлетворение в чисто човешки план?

Доброто, което съм сторила за човек, нуждаещ се от помощ, и осъществена-та успешно научна и професионална цел.

*Кое е предпочитаното от вас за-
нимание в минути на отдиш?*

Минути на отдиш? Просто си ги от-крадвам от времето и чета някоя от пропуснатите във времето, но интерес-ни за мен книги. Срещам се с приятел-ки, обичам да слушам музика...

*В постоянната житейска битка
с трудности и проблеми какво ви
въдхва сили и увереност?*

Преди да си отиде от този свят баща

ми ми напомняше, че всичко е дадено за хората. Затова аз си повтарям фра-зата: „Няма да се предавам, животът продължава.“

*Вашето пожелание към сп. „Биб-
лиотека“, което наскоро отбеляза 50-
годишния си юбилей?*

Независимо, че списанието е толко-ва бедно, колкото и цялото библиоте-карско съсловие, да продължи да обе-динява професионалната гилдия и „да не се предава“.

*Интервюто взе
Константина Недкова*

По-важни трудове на доц. д-р Донка Правдомирова

Научни и библиографски книги

Историята на България в художествена-та литература: Библиогр. указ. • Ч. 1-2. - Со-фия : НБКМ, 1981-1983. - 260 с.; 266 с.

Димчо Дебелянов : Библиогр. указ. - Со-фия : НБКМ, 1993. - 236 с.

Румяна Радкова : Био-библиогр. - Шумен : Аксиос, 2000. - 60 с.

Българската библиография до Освобож-дението : Генезис и историческо развитие. - София : Карина М, 2001. - 240 с.

Ретроспективната национална библио-графия от Освобождението до 1944 г. : Харак-тер и развой, - Пловдив : Нар. библ. Иван Вазов, 2001. - 78 с.

Радка Колева : Био-библиогр. - Пловдив : Нар. библ. Ив. Вазов, 2003. - 42 с.

Статии

Текущата национална библиография и художествената литература // Бълг. библи-огр. : 90 години законодателство за задължи-телния депозит и ТНБ на България. Сб. - София, 1988, 181-197.

Отново за библиографската термиоло-

гия // Библиотека, 1993, № 4, 12-17.

Александър Теодоров-Балан - първият теоретик на библиографията в България // Библиотека, 1999, № 2, 50-57.

Библиографът Веселин Трайков на 75 го-дини // Изв. Нар. библ. Св. Св. Кирил и Ме-тодий, 23(29), 1999, 283-295.

Стоян Аргиров и библиографията // Ака-демик Стоян Аргиров и библиотечното дело в България : Юб. науч. конф., февр. 2000 г. - София, 2001, 47-54.

Поглед към 150-годишното битие на бъл-гарската библиография // Бълг. библиогр. 1852-2002. : Юб. сб. - Велико Търново, 2002, 13-25.

Анонимността в книжовната култура на Българското възраждане // Книгата : бъдеще време в миналото?! : Нац. науч. конф., Со-фия, 1 ноем. 2003 г. - София, 2004, 86-92.

„Книгописец“ - първото библиографско списание : Сто години от основаването му // Издател, 2004, № 2, 33-37.

Библиографът Ценко Цветанов // Ценко Цветанов и българската култура : Нац. науч. конф., посв. на 100-год. от рождението му. - София, 2004, 42-51.

ЛЪЖЕНАУЧНАТА КНИГА

МИЛЕНА ЦВЕТКОВА

Защо книгата е най-предпочитано-то в научните среди средство за манипулация? В исторически и социокултурен план се откриват достатъчно доказателства, че въздействието на манипулативното послание над манипуланта-читател е изключително трайно. Причината за това се крие в самия акт на четене. При него възприемането е самотно и без „педагог“, то се осъществява не по концептуално-визуален, а по сегментиран асоциативен път, при него държат първенство любопитството, въображението и емоциите на читателя. Последният ефект е безспорен при най-печелившите научни книги, писани в научно-развлекателен стил, известен в медийната драматургия като инфотеймънт.

Издаването и разпространяването на лъженаучни книги се очертава като една от най-актуалните сфери на приложение на книгата като средство за манипулация. Стремешът ми тук е да посоча най-проблематичната, по мое мнение, област, в която писменият текст се употребява като средство за симулация на научен ценз и като алиби за научна кариера.

Научните постижения са основен структуроопределящ фактор за развитието на технологиите, физическото и психическо оцеляване на човечеството, както и средство за борба с неграмотността, бедствията и болестите, заплашващи живота на планетата.

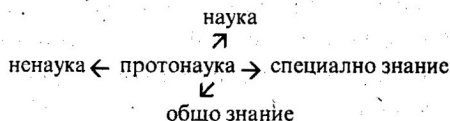
Все по-често се сблъскваме с лъже-

научни книги, както и с подправени или спекулативни научни публикации. Освен това учените вече активно се включват в информационната икономическа и политическа война, която опорочава иначе благородните цели на науката.

Комфортната среда за лъженаучната книга се създаде от тенденциите на „сциентизация“ и „хуманизация“ на всекидневното съзнание. Тя се възползва от свободата да паразитира върху утвърдилото се у рационалния човек от XX в. абсолютно доверие към науката и нейните продукти, върху „априорното знание“ и некритичното възприемане на всичко, произтичащо от законите на науката.

Лъженауката продължава да процъфтява и у нас, и по света, но за разлика от развитите държави, страните в преход по-трудно намират сили да ѝ оказват съпротива, признава председателят на Българската академия на науките Иван Юхновски(1). Допълнителна хранителна среда за нея в посттоталитарните страни осигуряват дълго потисканото критическо мислене, както и сполетялите ги тежки икономически кризи.

В книгата си „Всекидневно и научно съзнание – проблеми на взаимодействието“ Даниела Сотирова(2) ни представя типологията на знанието (вж схемата).

В нея центърът, ядрото, изходната точка за всички форми на познание, е протонауката. Тя е родоначалник и първоизвор, от който черпят както науката и експертното знание, така и ненауката и общото знание(1).

Ненаучното знание се развива в два аспекта – ненаучно „емпирично“ и ненаучно „теоретично“, като лъженаука, псевдонаучното и антинаучното знание е отнесено към втората група. Тоест, в теоретични трудове лъжовното, неистинното е най-неуловимо и затова най-практикувано от лъжеучените.

Според специалистите лъженауката твърди, че се основава на факти и се придържа към научните методи. Тя обаче не може или не желае да премине през основните научни тестове – за експериментално доказване, за повторимост на резултатите, за съвместимост със съществуващи до момента доказани научни зависимости, за избор на най-простото възможно обяснение.

Основното оръжие на псевдонауката е сложната терминология и обличането – в бляскава форма, обяснява акад. Юхновски(1). Обикновено авторите на подобни научни открития са склонни да пренебрегват дадени експериментални данни – за сметка на други, или да ги интерпретират погрешно. Те много рядко публикуват в рецензирани списания и често виждат заговор в отправяните към тях критики. Подобни лъженаучни теории имат много последователи – или защото звучат добре, или защото част от тях работят на базата на плацебо ефекта – вярата на пациента, че работят. Много често целта на псевдоучените е финансова – да спечелят пари от повярвалите.

Особено актуална е опасността от т. нар. „Синдром на Саймън“, описан в притчата за марсианския математик. Той умее да получава принципно важни резултати чрез собствени методи. Славел се с това, че имал решение за всяка нововъзникнала задача и проблем. В началото показвал на всички доказателствата си в тяхната последователност, но след това просто казвал: „Повярвайте ми, извършил съм ги!“ Авторитетът му бил толкова голям, че никой повече не се интересувал от доказателства. Просто вярвали – достатъчно доказателство била фразата: „Така каза Саймън!“

Красноречива илюстрация на посочената тенденция е наблюдението, което американският културолог и антрополог Клод Леви Строс е направил: за средния английски работник всеки персонаж от античната история е недостоверен (защото е литературно-исторически), но затова пък хипотезите за доисторическия човек се приемат с увереност като „научен факт“. Доисторическият човек е белязан с етикета „наука“ и поради това е безспорен.

Проникването на елементи от науката във всекидневното съзнание потенциално крие опасност от модерни „онаучени“ форми на невежество, които пък са предизвикани от масовата „миграция“ на научните знания във всекидневните дискурси.

Възниква неминуемо и опасността от поява на лъженаучни проблеми, които за нивото на всекидневното, тривиалното съзнание на извъннаучната публика притежават непоклатимия авторитет на „автентични“ научни проблеми. Ще посоча няколко примера за

лъженаучни продукти, лаконична информация, за които обществеността получава най-често от медиите. На пръв поглед те могат да бъдат окачествени като „интересни“ или „любопитни“, но е трудно да ги отнесем към истинската наука. Учените съобщават: „Изборът на гадже да става по миризмата“, „Елха в епруетка за Нова година“, а също и „Вече знаем колко да топим бисквитката в чая“. В друга „научна“ разработка, доказала, че „Няма Дядо Коледа“, четем: „Изчисленията сочат, че за да посети всички 2 милиарда деца по света, Дядото трябва да поддържа средна скорост от 2100 км в секунда, което е 6359 пъти повече от скоростта на звука. За да мъкне товар от поне милион и половина подаръци, шейната му трябва да бъде теглена от 214 хиляди свръхзвукови елена.“ Информацията не съдържа и доза научност и съвсем явно не може да послужи на науката по никакъв начин – най-малкото, защото не позволява елементарна проверка.

Милиони долари се пръскат по света за изследвания от съмнителна полза. „Учените“ разработват теории и хипотези без оглед на разглежданата тематика. Съмнителни са най-често и методите, с които се стига до изводите, струващи милиони. Интересен и мълниеносен ефект предизвиква, например, изчислението на японския учен д-р Сукеами Томинага, че всяка изпушена цигара съкращавала живота с 5,30 мин. Тази негова констатация хвърля в смут редица заклети пушачи в напреднала възраст, които изчислили, че според „теорията“ на д-р Томинага те би трябвало отдавна да са в гробищата.

Други приоритетни за лъжеучения теми са: зависимостта между дължината на човешките уши и продължителността на живота; дали припрените хора, които тичат в дъжда, се мокрят повече от непукистите, крачейщи бавно в пороя; възможно ли е човек да придобие тен на лунна светлина; защо жените стоят по-дълго в тоалетната; защо могат да се правят замъци от пясък и т.н.

Пример за лъженаучни парадокси са интерпретациите върху наистина научни проблеми, които обаче са деформирани като „паранормални“ и принизени до зловодневи. Такива са, например, неиндентифицираните летящи обекти (НЛО), „черните дупки“ във Вселената, слънчевите затъмнения, човекът като евентуален експеримент на извънземен разум, т. нар. „полтъргайст“, потенциалът на киберчовека, явленията на парапсихологията и др.

Една от причините за несъзнателните манипулации с научни проблеми и за появата на лъженаучни деформации на научната истина се крие в съвременния механизъм за разпространение и достъп до научна информация, повлиян и развиващ се на основата на медиите, както и прибързаното обявяване на резултатите пред медиите и липсата на внимателна научна проверка. За всяко ново научно откритие обикновеният човек научава първо от средствата за масово осведомяване и едва тогава посяга за повече информация към научните списания.

Причината за поява на съзнателна лъженаука, разпознавана като постакадемична, която обслужва личната професионална кариера, е компилация

между „болните“ амбиции на неплодотворните учени или стремежът на властта да използва научните методи за държавно-политически манипулации.

Един от ръководните принципи в хитлеристка Германия гласи, че науката и научните организации трябва задължително да работят в полза на каузата ѝ. За целта всяко научно изследване е било преустройвано в духа на идеологията и нейните задачи. По този начин нацизмът нахлува в науката, която вече трудно можем да наречем общочовешка. В резултат на този процес на идеологизиране на науката, се появява прословутата „Немска физика“, написана от Филип Ленард. В същото време Теорията на относителността, изградена от Айнщайн, е обявена за антинаучна само поради „неарийския“ произход на нейния автор. Самият Алберт Айнщайн, заедно с още четирима Нобелови лауреати, е уволнен от сформираната „университетска комисия“, съставена от партийни функционери под ръководството на Алфред Розенберг. Голяма част от хората на науката се огъват под идеологическия натиск и предоставят доброволно своите изследвания, като по този начин дават в ръцете на властта много мощно манипулативно оръжие. Един от тях е философът Мартин Хайдегер. В своя реч, произнесена във Фрайбург, той изразява точно това националсоциалистическо схващане: „Прехвалената академична свобода ще бъде изхвърлена от германския университет, тази свобода беше фалшива и поради това отречена.“

Изборът, който предоставя хитле-

ристка Германия пред хората, занимаващи се с наука, е сведен до две положения – да се присъединят и работят в полза на националсоциалистическите идеи или да завършат живота си в концлагер.

Днес реализацията на научните работници не се осъществява насилствено. Напротив. Финансират се определени проекти и явно се изразява стремеж за постигане на точно определени резултати от изследванията. Човекът на науката вече не е заплашван и преследван, а „парично мотивиран“ от мошени фондации и концерни.

Сериозно се поставя въпросът за университетската автономност и академична свобода, които са заплашени от изчезване при въвеждане на такива финансови взаимоотношения. При получаване на неудобни за компанията, финансирала научното изследване, резултати често се правят опити от нейна страна за фалшифициране или прикриване на неудобни факти. Не са малко и случаите, в които учени с безспорен авторитет са били стимулирани да оповестяват фалшиви научни констатации. Целта на такива публикации е формирането на трайни представи или опровержение на факти, възпиращи нечие политическо или корпоративно развитие. Преди време „Асошиейтед прес“ разкри, че през 1993 г. тютюневата индустрия в САЩ е плащала на 13 учени, за да опровергават докладите на американското правителство и на Агенцията за защита на околната среда, които сочели връзка между рака на белите дробове у пасивните пушачи с цигарите.

Виктор Ненов е български физик,

работил в Националната лаборатория „Ърнест Лорънс“ в Бъркли, Калифорния. Изследователят разтърси света на физиката през май 1999 г., когато обяви, че заедно със своя екип е открил най-тежкия известен досега елемент в природата, наречен „118“, и неговия изотоп. В края на 2001 г. в лабораторията установяват, че откритието е измама(4). Независима комисия от учени цели 3 години не успява да повтори опита и да получи същите резултати. Директорът на лабораторията Чарлз Шанк призна в реч пред служители, че откритието на елемента „118“ и неговия изотоп било фалшиво и „резултат от изфабрикувани изследователски данни и нередности в резултатите на един учен“. Виктор Ненов напусна лабораторията, но проблемът е далеч по-сериозен, тъй като Менделеевата таблица с „открития“ елемент „118“ вече е депозирана в библиотеките и виси в кабинетите по химия в много училища по света.

Друг случай, известен като хипотезата „Дюзберг“, е свързан с официалното обявяване на HIV като причинител на СПИН от правителството на САЩ на пресконференция през 1984 г. Притеснителното е, че тази информация не се оповестява на научен форум. В резултат на това съобщение се подклажда масовият страх, макар че с него влизат в действие програмите за стерилни игли и презервативи. Стотици биохимици, вирусолози и епидемиолози многократно потвърдиха „вината“ на HIV. Двама от вирусолозите, разпространили версията, че вирусът на HIV е безобиден, – д-р Питър Дизбърг и д-р Брайън Елисън, изложиха своите

виждания в книгата, озаглавена „Защо никога няма да спечелим войната срещу СПИН“. Двамата специалисти „доказват“ защо именно дългата употреба на наркотици и AZT (токсичен химикал, разработен като ракова химиотерапия) причинява СПИН. Заради „истината“ книгата беше забранена за продажба от големите издателски къщи. Веднага след това тя е забранена за продажба в Канада и САЩ от федералния съд.

Много са случаите, в които публикации в научните списания се пишат с цел манипулиране на обществеността, убеждаването му в предимствата на новия продукт, внимателно прикривайки недостатъците му. Често финансиращите научния проект са тези, които редактират ръкописите, предназначени за научните списания. Така научните трудове нерядко разкриват само част от данните. Тъй като рецензентът се явява заинтересована страна, той има интерес да контролира тълкуването и представянето на научните резултати. За да се постигне пълно въздействие върху читателската аудитория, често биват пропускани важни данни или се омаловажават нежелани странични ефекти. Подобно поднасяне на информацията не отговаря на основните изисквания за обективно и пълно отчитане на резултатите от научните изследвания. Д-р Нанси Оливиери, професор по медицина в университета на Торонто, казва по този повод: „Закон, защитаващ почтеността, няма.“

Партийните и икономическите власти осъзнават острата нужда на учените от финасова подкрепа и умело използват този факт за лични

изгоди. Известни са думите на Фердинанд: „Няма в тая страна истински приятели на чистата наука, които да не работят за лични облаги. Българските учени са методици и знаят цената на науката си. Да не ти се вижда чудно, че професори са почнали да пишат читанки за отделенията и учебници за прогимназията; това те правят от „научен интерес“, за да не попадне сюжетът им в некомпетентни ръце“(5).

За да бъде спряно масовото разпространение на лъженаучни факти, е необходим постоянен експертен контрол върху средствата за разпространение на тези резултати – научните списания и печатните медии. Подобни документиранни чрез изданията лъженаучни факти, могат да окажат дълготрайно манипулативно въздействие върху обществото, в резултат на което да се породят трайни нагласи и неопровержимо обществено мнение по даден въпрос. През септември 2001 г. Международният съвет на издателите на медицински списания, в който влизат директорите на 12 издания, прие редица правила, засягащи протоколите за клинични изпитания и тяхната преценка. За редакционните колегии на научните издания далеч по-тревожни са случаите, в които ръкописът, предложен от някоя лаборатория, пропуска важни данни или омаловажава нежеланите ефекти от нова терапия. Занапред учените от университетските центрове, авторите, редакторите, редакционните съвети, издателите и читателите ще трябва да се съобразяват с Принципите за действие при недобросъвестната научна практика в научните публикации(6):

1. Недобросъвестна практика на научните публикации е всеки опит за представяне на лъжата за истина.

2. При разследването на подобна недобросъвестна практика следва да се обръща внимание не толкова на факта на съзнателната измама, колкото на намеренията в нея да бъдат въвлечени изследователите, авторите, редакторите, рецензентите и читателите.

3. Скриването на истината може да бъде умишлено, но и поради невежество или небрежност. Затова във всички случаи авторът трябва да изложи пълната информация по изследването си.

Създадена е и класификация на нарушенията на принципите за добросъвестна практика в научните изследвания, по която можем да разпознаваме лъженаучните статии и книги:

1. Фабрикуване на данни (използване на измислени наблюдения и данни).

2. Фалшификация на данни (съзнателно изкривяване на данни).

3. Плагиатство (заимстване на идеи, данни или текстове без разрешението на автора).

4. Скриване на факта за отсъствието на някои данни.

5. Игнориране на данни, съществено различаващи се от останалите, без да се съобщава за това.

6. Публикуване на отчет за експериментални опити, без да се осведомява за страничните ефекти.

7. Провежда се изследване върху хора, без да е получено от тях информирано съгласие.

8. Лъжливо съавторство.

9. Отказ от включване на другите автори в съответна бележка.

10. Дублиране на публикация (пуб-

ликуване на един и същ текст в няколко списания или издателства, без да са уведомени редакторите).

11. Скриване на конфликт на интереси.

12. Отказ от публикуване на материали от завършено изследване.

13. Отказ от издирване на проведени изследвания преди да се пристъпи към новото.

В ръководството „Guidelines on Good Publication Practice“ са посочени и Мерки за пресичане на лъженаучните публикации:

1. Писмо до автора с разясняване и съвети, ако се предполага, че той не познава или не е разбрал принципите на добросъвестната научна практика.

2. Писмо до автора с обструкции и предупреждение за в бъдеще.

3. Официално уведомяване на ръководителя на съответната организация или висше училище.

4. Бележка в изданието за дублиране на публикацията или за плагиатство.

5. Подробна редакционна статия за случая на недобросъвестна научна публикация.

6. Отказ от приемане за конкретен период материали от същия автор или от представители на отговорната организация.

7. Официално изваждане на публикацията от научното издание или от пазара с информиране на индексиралите организации и библиотеките.

8. Уведомяване на съответната професионална общност или друга организация, която е в състояние да разследва нарушението и да предприеме съответните мерки.

Изводът, който се налага, е, че лъженаучната публикация (книга или статия) има потенциал да оказва деструктивно влияние – в личен и в обществен план. Във властта ѝ е да унищожава равновесието у човека, да спомага за създаването на заблудени личности и екипи в обществото.

Факт е, че в страната ни липсват реално действащи законови процедури, чрез които да се упражнява контрол над книжната продукция. И все пак елементи на загриженост откриваме в наскоро приетата по инициатива на Съвета за електронни медии Харта за съвременното българско слово (24 ноември 2004 г.). Сред седемте принципа на Хартата четем: „Използването на лъженаучни подходи (шарлатанство) за манипулиране на хората чрез различни публични форми и средства е дълбоко неморално, а в някои случаи и престъпно.“

Личното ми мнение е, че за да се справим с проблема, е необходимо управляващите, професионалните сдружения и експертите да обединят усилията си. Нужно е на първо място да се осъзнае реалната опасност, която крие безконтролното тиражиране и разпространение на манипулативна научна литература.

Предвид неизбежността и трайността на тенденцията да се замислят, създават и разпространяват текстове, изградени съзнателно по принципа на манипулативната програма за въздействие, би било интересно да преразгледаме понятието „цензура“, в смисъла на древноримския „съблюдател на качеството“ и на контрола върху потенциалните опасности. Неконюнктурна-

та, непредубедената интерпретация на статуса и функциите на цензурата спрямо манипулативните текстове би могла да бъде изведена от концепцията на Мишел Фуко за модерния дискурс(7). Фуко поддържа тезата, че във всяко общество производството на дискурси е едновременно контролирано, подбирано, организирано и разпространявано от определен брой процедури, които имат за цел да овладеят силата и опасностите, да предусетят непредвидимото събитие и да предупредят за него(7). Процедурите, според автора, се групират в три насоки: процедури по изключване, вътрешни процедури и условия за употреба на дискурса. Сред процедурите по изключване попада пряката забрана върху даден дискурс. Не всичко може да се каже или напише, не за всичко може да се говори в кой да е момент, не всеки може да говори. В случая процедурите се свеждат до „табу на предмета“, „ритул на обстоятелството“, „привилигирано и изключително право на говорещия“. Основанията за нуждата от прилагане на подобни забрани се съдържат в тезата, че дискурсът не е само онова, което разкрива/скрива желанието на пишещия, той е също обект на желанието; дискурсът не просто изразява борбите, а и това, за което пишещите се борят, властта, до която искат да се домогнат. На второ място при процедурите по изключване се нарежда похватът „разделяне и отхвърляне“, наречен още „дискурсът на лудия“, при който нещо се отхвърля, отрича по презумпция като неправилно, нередно, ненормално и неприемливо. Третият вид процедура по изключване Фуко нари-

ча „противопоставяне на истинно и грешно“. Контролът върху производството на дискурси, смята авторът, може да се осъществи и когато волята за истина се постави на институционална основа и се поддържа от системата на образованието, системата на науката, от книгоиздаването, от библиотеките, от книжовните общества и лаборатории. Волята за истина и нетърпимостта към лъжата и грешното се управлява на ниво, което зависи от начина, по който знанието действа в дадено общество, където то е ценено, разпространявано, разпределяно и до известна степен преписвано. За разлика от посочените външни процедури или изключващи системи, втората група са наречени „вътрешни процедури“ и носят семантиката на автоманипулацията, на самоконтрола. Първата от тях е „коментарът“, който е форма на повторно публикуване, огласяване „дума по дума“ на обект, който подлежи на коментар. Целта на тази коментираща процедура е „да каже най-сетне онова, което тихомълком е изречено там долу“. Според М. Фуко, по този начин се създава впечатление за парадокс – коментаторът е длъжен да каже за пръв път нещо, което е било вече казано и неуморно повтаряно и което въпреки всичко никога не е било изказано: „Новото не е в това, което се казва, а в условията на неговото завръщане.“ Втората вътрешна процедура за контрол е „принципът на автора“. В случая авторът не е говорещият индивид, който пише текста, а принцип за групиране на дискурса, единство и източник на неговите значения, огнище на последователността им. Индивидът, който започва да

пише даден текст, на чийто хоризонт броди възможното произведение, поема за своя сметка функцията и отговорността на автора: това, което пише и не пише, което рисува дори като бегла скица и което ще остави да отлети като кинжал в съзнанието на читателите, тежи изцяло върху неговото име, върху „индивидуалността“ и „аза“. Третият вътрешен контролиращ принцип за произвеждане на дискурси е наречен „процедура на дисциплината“. Тук става дума за „научната дисциплина“ като парадигма, в рамките на която се формулират безброй нови съждения, но при условие, че всяко съждение (или теза) трябва да отговаря и на други условия, да използва концептуални или технически инструменти от строго определен тип. За да принадлежи на дадена научна дисциплина, едно съждение (текст, книга), трябва да може да се впише в определен теоретичен хоризонт, в актуална парадигма. Иначе се множат дискурсите на т. нар. „лъже-наука“. Преди да бъде определено като истина или не, пояснява М. Фуко, едно съждение трябва да бъде в „истинното“. А ние сме в истинното само ако се подчиним на правилата на дискурсивната „полиция“. Именно тя играе ролята на ограничителна и принуждаваща сила при производството на научни текстове.

Третата група контролиращи процедури е наречена „условия за употреба на дискурса“. Тук влизат най-общо правилата за ползване и ограничаване на достъпа до дискурсите. Първото условие е „разреждане на пищевите субекти“. Извършва се на основата на ритуала, който определя особеностите

и ролите на пищевите (на ниво квалификация, знаци за разпознаване, сила и посока на въздействието). Най-разпространената практика за сегментиране, специализиране и припознаване на пищевите е формирането на т. нар. „дискурсивни общества“ – затворени, със свои тайни и строги правила за поведение и общуване. Например, актът на писане, институционализиран в книгата, издателската система и образа на писателя, се случва в размито, но упражняващо несъмнено принуда „дискурсивно общество“, със своя „почерк“ и език. Други познати практики за диференциране и разреждане на пищевите, целящи по-ефикасен контрол върху употребата на дискурсите, са наличието на технически и научни тайни, спецификата във формите на разпространение и предаване на медицинския, на политическия (държавните тайни) и икономическия (финансовите и фирмени тайни) дискурс.

Второто условие за контрол върху употребата на дискурси е наличието на противоположни доктрини. За целта трябва да се предприеме масово разпространение, утвърждаване на единствен и уеднаквен дискурс, който всички индивиди да определят като свой. Доктрината упражнява двойно подчиняване: пищевите субекти на дискурсите на възможната група от пищеви субекти.

Третото условие за контрол върху използването и достъпа до дискурсите е наречено от М. Фуко „обществено присвояване на дискурсите“. Тук основната роля е отредена на образованието: всяка образователна система е политически начин да се запазва или

изменя присвояването на дискурсите, на знанията и властта, които те носят със себе си. Образователната система е ритуализиране на словото, квалифициране и фиксиране на ролите на пишещите, конституиране на макар и размита доктринална група, разпространяване и присвояване на дискурса с неговата власт и знания.

Безспорно, имайки предвид изложението от Мишел Фуко, новото разбиране за „цензурата“ като социална поръчка и като социален контрол върху дискурсите, чиято единствена цел е негативното въздействие и манипулацията, трябва да се гради върху волята ни за истина. Но имайки предвид, че съществуват два вида истина – истина, чието отрицание е невярно, и истина, чието отрицание, поставено в друга парадигма, също се оказва истина, нейното разпознаване в никакъв случай не бива да се поверява на един човек или на представители само на едната парадигма.

Волята за истинни четива, както

посочи и Фуко, трябва да се институционализира или поне синхронизира по веригата „образование-наука-книгоиздаване-медии-библиотеки“.

Бележки

1. **Петрова**, Тая. Дългите крака на лъженаяката // Сега, № 253, 30 окт. 2004, с. 15, <http://www.segabg.com/30102004/p0060003.asp>
2. **Сотирова**, Даниела. Всекидневно и научно съзнание – проблеми на взаимодействието. – София : Наука и изкуство, 1987, 55-56.
3. **Петрова**, Т., цит. съч.
4. **Българин** измами правителството на САЩ // Стандарт, № 3426, 16 юли 2002, с. 21.
5. **Фердинанд**, цар. Съвети към сина. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 1991, с. 20.
6. **Committee on Publication Ethics (COPE)**. Guidelines on Good Publication Practice. Available from: URL: <http://www.publicationethics.org.uk>
7. **Фуко**, Мишел. Генеалогия на модерността. – София : Унив. изд. Св. Климент Охридски, 1992, 8-26.
8. Пак там.

ProSoft eLibrary

СЕ ГРИЖИ ХИТРО ЗА ВАШИТЕ КНИГИ

АНДРЕЙ АНДРЕЕВ

В духа на търсене на нови подходи и модернизация на библиотечната дейност е създадено едно съвременно и оригинално решение – продуктът ProSoft eLibrary.

Той е специализиран софтуер, предназначен за обслужване нуждите на традиционни и електронни библиотеки. Прототипът на системата се появи в средата на 2003 г. По-късно се разработи и първата реална имплементация от фирма ПроСофт. За основа на продукта е използвана архитектурата от идейния проект InfoGrid, чието проектиране започнах в началото на 2001 г. С помощта на eLibrary съвременният български библиотекар получава в ръцете си средство с голям функционален запас. Ще се опитам хронологично и структурирано да опиша възможностите на този софтуер. Целта е да потърся връзка между работата на библиотекаря и реализираните функции.

Как се съхранява и систематизира библиотечната информация? Възможностите за управление ѝ практически са неограничени, благодарение на платформата InfoGrid. Основната идея, която е залегнала, е да се потърси решение на въпроса как най-просто може да се съхрани информация в компютъра. Важна характеристика за една система е възможността, тя да реагира лесно при промяна на изискванията за

структура на съдържанието на документите. Библиографската информация съдържа в себе си редица важни полета. Такива са: автор, заглавие на книга, година на издаване и други. Библиотечната система не може да се очаква да е затворена или да налага изкуствени правила при въвеждане на данните. Библиотекаря получава информация непрекъснато и от различни източници. За него е съществено да може да приема файлове и лесно да ги зарежда и обслужва.

eLibrary предлага една специфична функция. Файловете, които пристигат, се записват директно. Системата не налага да се преобразуват или да се въвежда описваща информация. Това пести време и предпазва от допускането на грешки. Друго важно предимство, което можем да открием е, че данните се разпространяват и управляват лесно. Комуникацията между библиотеките би следвало да се подобри чувствително. Този въпрос разглеждам по-долу.

Допуска се, че библиотечната информация се записва в широко разпространените файлови формати. Същите файлови формати се ползват при размяна на всякакъв вид електронни документи, включително на статии, резюмета, електронна поща и др.

Важно е да отбележа, че когато ползвам термина „електронен документ“,

не искам да внеса погрешното схващане, че eLibrary е специализирана само за електронна библиотека. Напротив, както става ясно, този нестандартен подход позволява библиотекарят да управлява своите книги лесно и по-бързо. Например, ако във вашата библиотека пристигне нова статия във формат DOC, вие трябва само да вкарате този файл в системата.

Задачата за библиографско описание в по-голямата част от случаите изисква допълнителна информация, която лесно може да бъде въведена.

Друг аспект на въпроса за съхранение касае начина, по който eLibrary управлява записаните книги. Както казах в началото, в основата на eLibrary е залегнала архитектурата на идейния проект InfoGrid. Тъй като технологичните предимства и подробности не са предмет на темата, ще засегна практически въпроса: „Как се търси и как се архивира чрез eLibrary?“

Механизмите за търсене на eLibrary биха предизвикали интерес не само в библиотекарските среди поради своя универсален характер. Софтуерът разполага с няколко уникални функции за търсене и управление на електронни документи. Обобщавам под понятието документи всички данни, които се съхраняват като файл. Тук се включва пълната библиографска информация за книгите, самите книги (ако те са сканирани), анотации към тях и др.

Защо обръщам внимание на понятията като документи и файлове? Повечето специализирани библиотечни продукти предлагат функции за управление на документите, като използват стандартни бази от данни (БД). Чрез

тях предлагат на клиентите си функции за търсене и извличане на информация. Този метод за работа с данни е широко разпространен.

Когато представих за първи път eLibrary пред колегите от Варненския свободен университет, те бяха изненадани, че информацията се съхранява направо като файлове без БД. Това нестандартно решение има няколко съществени предимства:

1. Информацията може да се съхранява в различни файлови формати.
2. Не се изискват специални умения или обучение за въвеждане на библиографски данни или сканирана информация.
3. Книгите се обменят лесно и бързо.

Обикновено авангардните решения трудно намират реализация в началото. Тук е мястото да благодаря на специалистите и библиотекарите от ВСУ за проявения новаторски подход и за съдействието, което ми оказаха.

Търсенето в ProSoft eLibrary се извършва с помощта на специализиран формален език. Без специални компютърни познания, на практика библиотекарите и читатели разполагат с мощно средство за библиографско и пълно текстово търсене. Пълното текстово търсене позволява книга да бъде намерена по критерии, съответстващи на нейното съдържание. Колкото е по-развит езикът за търсене, толкова по-точно можем да намерим книга. Начинът на търсене на книги и електронни документи в eLibrary е един и същ. Чрез езика за търсене потребителят може буквално да „говори“ на компютъра с думи и фрази. Езикът за търсене е сил-

но развит и позволява да се правят разнообразни сечения с всички видове информация в системата. Например може да се потърси автор, заглавие, година и по съдържанието на книгата едновременно.

Важна функция в eLibrary е възможността да се търси информация, чието съдържание е виртуално. Тази функционалност касае въпроси, които са свързани със сигурността на информацията и авторското право. Библиотекарят може с прости средства да „развърже“ библиографското описание от съдържанието на книгата, като премести физически информационния файл на място, което не е достъпно директно дори и за самата система. Въпреки тези действия eLibrary ще продължи да функционира. Клиентите на библиотеката ще могат да използват пълните възможности за търсене и да знаят, че избраната от тях книга може да бъде намерена в избрания библиотечен масив. Това е добър подход при защита от неправомерен достъп или когато се търси средство за защита на библиотечния архив от директно ползване – това е проблем, който съществува в много съвременни системи, но тук е намерил елегантно решение.

Резултатите от библиотечното търсене се обобщават автоматично. Технологичното наследство от InfoGrid тук се проявява със свойството да се създават лесно виртуални библиотеки. Всяка виртуална библиотека притежава свойствата на класическата. Регистрирана в средата на софтуерната платформа eLibrary (InfoGrid) библиотеката споделя своя ресурс. С лекота могат да се създадат много библиоте-

ки в рамките на една физическа, както и няколко физически да се обединят в една виртуална. Представете си удобството за читател, който има достъп до книгите на няколко библиотеки. Искам да уточня, че въпроси, свързани със сигурността на информацията, са добре залегнали в платформата на eLibrary, но не са предмет на настоящата статия. Ако съчетаем правилно описаните до момента функции, ще получим голяма свобода както за библиотекарите, така и за читателите.

eLibrary е първата българска система, в която се търси пряка съвместимост със стандартите и изискванията на световните електронни библиотеки. В нея е залегнал един от разпространените стандарти за електронно библиографско описание BibTeX, като в същото време е търсена съвместимост с българския държавен стандарт. С помощта на подобно представяне с лекота могат да се описват стандартните книжни тела и да се разменя библиографска информация с други библиотеки. Тогава, когато е необходимо пълното или частично преминаване от книжна към електронна библиотека, практически няма да се усети процесът на мигриране поради сходните правила на управление на информацията, единната система eLibrary и използването на общ стандарт за описание на книгите.

В eLibrary е залегнала идеята за ползване на повече от един библиографски стандарт. Привеждането му към известните стандарти цели максимална съвместимост с други библиотеки и още по-олекотен механизъм за общуване и за размяна на информация.

Прави впечатление, че в eLibrary се внасят ясни термини при управление на библиотечната информация. Въвежда се понятие за среда, в която могат да функционират два вида програми: услуги и клиенти. Намира се пряка връзка с реалната дейност на една библиотека и автоматизирането ѝ чрез софтуер. В настоящата версия на продукта съществуват няколко вида услуги: за обслужване и търсене на книги; за печат на документи или части от книги; за проверка на личността, с цел повишаване на сигурността.

Продуктът не поставя ограничения и специални изисквания при въвеждане или обслужване на информацията, каквито често се налагат при ползване на стандартни бази от данни. eLibrary използва широко разпространените комуникационни протоколи и е проек-

тирана да обслужва клиенти в една или няколко компютърни мрежи, както и през Интернет. Системата дава възможност за работа с различни файлови формати. Библиографската информация може да се реструктурира, без да се налагат административни действия.

Защитата на информацията е надеждна. За основа се използват стандартни и специализирани методи за дълбоко криптиране на библиографска или сканирана информация. Тези методи могат да обслужват класифицирана информация, както и военни цели. Механизмът може да е напълно прозрачен за потребителите на eLibrary.

Целта е библиотекарят да почувства сигурност в работата си, а читателят да бъде доволен от услугата, която ползва.

НОВИНИ

На 28 април 2004 г. от 17 часа в Народната библиотека ще бъде отбелязана 170-годишнина от Велчовата Завера с възпоменателно тържество.

През 1835 г. **Велчо Атанасов Джамджията** (1778 – 5 април 1835 г.) организира заговор, наречен Завера, с център Плаковския манастир. В заговора са привлечени мнозина търговци и занаятчии от Търново, Трявна, Елена, Дряново, Горна Оряховица, Враца и др. Според плана въстанието трябва да се разпростре в цяла България. Велчо Ат. Джамджията е жертва на предателство и на 4 срещу 5 април 1835 г. и обесен на Разпети Петък.

Един от съвременниците на подвига на родолюбца Велчо Джамджията е Пандели Кисимов. В книгата си „Исторически работи и моите спомени“ (1900 г.) той пише: „Всяко забележително събитие, от каквото естество и да било, изпъква в историята си с личността, която го е произвела, или която най-много го е отличила в неговото появяване и взела името му. Да навеждам на това примери за доказателство е излишно, когато такива са пред очите на всекиго. Такъв един пример ни дава търновското съзаклатие от 1835 г., носещо заглавието Велчова завера – по името на главния му фактор.“

Велчо Ат. Джамджията е един от първите книжари, разпространявали църковна литература, който се борил срещу гръцкото влияние в българската църква. С негови средства е открито частно училище.

ЕМОЦИЯТА ОТ ЧЕТЕНЕТО

АСЯ МИТЕВА

Намирам се в Националната финансово-счетоводна гимназия в София, където ще интервюирам най-четящия ученик. Всъщност аз съм библиотекаря-информатор на това елитно училище, и затова смея да твърдя, че добре познавам читателските навици на възпитаниците му.

Имам удоволствието да изтъкна факта, че библиотеката ни вече разполага с 2 компютъра с Интернет, докато през изминалата година само единият беше свързан към мрежата. На фона на окаяното състояние на повечето училищни библиотеки в България, ние можем да се гордеем с изградения библиотечно-информационен център. По този начин, винаги когато не разполагаме с достатъчно материали по дадена тема, ученикът и библиотекарят сядат пред монитора и намират желаната информация.

Всичко това, разбира се, нямаше да се осъществи без любезното съдействие на директора г-н Иван Арсов, който е готов да направи и невъзможното, само и само учениците и учителите да са улеснени максимално в учебния процес.

Независимо, че новите информационни технологии до голяма степен отчуждиха децата от книгите, фактите говорят сами за себе си. От 900-те ученика на НФСГ, 416 са постоянни читатели (изследването е за цялата 2004 г.), което може да се сметне за задоволителен резултат в епохата на Интернет.

Правят ми силно впечатление три-

ма ученика, които всекидневно посещават библиотеката ни. Те са от десети клас и ги представям като пример за интелигентни и любознателни граждани на нашата държава. А именно: Дарина, Владимир и Деница. С една от тях ще разговарям след малко, но преди това искам да обоснова избора си. Посочените от мен трима ученика участват активно в учебния процес. Читателските им карти са запълнени ... както се казва „до краен предел“, та даже се налага да им регистрирам втори. Може би някой ще констатира – „взимането не означава непременно прочетена книга“. Но аз ще му отговоря, че те винаги могат да дискутират съдържанието на прочетеното... Освен това, силно впечатление ми прави, че заемат и книги – извън задължително избираемите.

И така, нека да ви представя Деница Пеловска, която влизайки в библиотеката, винаги поздравява. За съжаление по-голямата част от младото поколение не е възпитано и забравя да употребява прости думички като „Добър ден“. Но това е друга тема.

Ето и нашия разговор

Кои са любимите ти автори?

От българските – Яворов и Вапцаров, а от чуждите – О. Уайлд и М. Мичел.

Каква литература предпочиташ?

Любовни романи, а също и лирика.

Книгата, над която си проронила сълза, е?

Определено „Отнесени от вихъра“.

Кои други книги са ти направили най-силно впечатление?

„Портретът на Дориан Грей“ от О. Уайлд. Странно е, но има много истини в нея. Той казва верни неща, но често неприложими в днешно време.

Какво четеш сега?

„Под игото“ на Иван Вазов.

Какво би искала да прочетеш в бъдеще?

Класическа литература, утвърдена вече книга.

Ти си едва на 17 години, а си прочела повече книги от връстниците ти. Дори и по-възрастни хора могат да ти завидят. На какво смяташ се дължи тази любов към книгите?

Насищат те с емоции. В ежедневието няма такива неща, които да те запленят и аз ги търся и намирам в книгите.

И в заключение двете правим оптимистична прогноза – книги винаги ще се четат, защото българинът цени знанието, а удоволствието от прочетеното е наистина несравнимо с друго преживяване.

Деница, ти си от Казанлък, но откакто те приеха в НФСГ, живееш в София. Когато се прибираш в родното си място, посещаваши ли местни читалища или библиотеки?

Да. Имам читателска карта за читалище „Искра“.

Какво би казала на хората, които не обичат да четат?

Първоначално и аз не обичах и нямах такъв навик... Но откакто прочетох „Отнесени от вихъра“, стигнах до извода, че е 100 пъти по-хубава от филма. След като прочете няколко книги, човек сам се уверява, че просто си заслужава да отвориш страниците на книга по собствен избор!

Как би отговорила на прочутия въпрос: „Ще изяде ли „мишката“ книжката?“ И в тази връзка какво мислиш за компютрите и Интернет?

Не, не смятам. Винаги ще има хора, предпочитащи традиционната книга. Аз смея да кажа, че съчетавам успешно и двата варианта. Четенето е много силно емоционално преживяване. В такива моменти аз забравям за заобикалящия ме свят.

ЛИТЕРАТУРНО-ХУДОЖЕСТВЕНИ СБОРНИЦИ И АНТОЛОГИИ 1878–1944

ТАТЯНА ЯНАКИЕВА

Забележителен е трудът „Литературно-художествени сборници и антологии 1878–1944“, подготвен от Кирил Ставрев, който беше дългогодишен ръководител на отдела за ретроспективна библиография към Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“.

Повече от половин век българските библиографи упорито работят, за да изпълнят поставената някога от проф. Т. Боров в книгата му (вж „Книги, библиотеки, библиография“, 1947 г.) програмна задача пред Българския библиографски институт – да се изработят общи ретроспективни репертоари на българската книга и на българския периодичен печат от тяхното начало „до най-последно време“, а след това да се пристъпи и към аналитично разработване на съдържанието на печата за изтеклия период“. Така бяха създадени библиите на българската книжовност – репертоарите на българската възрожденска книга, на българския периодичен печат за един век (1844–1944 г.), на българските книги през периода 1878–1944.

През 90-те години на миналия век Народната библиотека най-сетне се обърна към реализацията на най-трудната и най-обемната задача, дълго считана за неизпълнима от българските книжовници и библиографи – аналитичната разработка на печата. Амбициозният проект „Сборни издания“ на

отдел Ретроспективна библиография към Центъра за национална библиография предвижда аналитичната разработка на литературните сборници и алманаси, на научно-популярните сборници, на музикалните сборници (текстови и нотни), на читанките и христоматиите, на песнопойките и календарите – общо 6000 заглавия. Проектът е подкрепен през 1990 г. от тогавашния директор на библиотеката Александра Дипчикова и от ръководителката на Центъра за национална библиография Антоанета Тотоманова. Кирил Ставрев е библиографът, който се заема с неговото практическо изпълнение.

Първата крачка от реализацията на този проект е представянето на съдържанието на литературните сборници и алманаси, издавани в България от 1878 г. до края на Втората световна война. В продължение на повече от 10 години Кирил Ставрев издирва, събира и внимателно анализира българските литературни сборници, като натрупва голям масив с данни за развитието на българския литературен живот през първите 70 години от самостоятелния живот на новата българска държава. Съставителят дълго е търсил своите обекти не само във фонда на Народната библиотека, а и в много други библиотеки с богати колекции, което личи от посочените в описанията

библнотечни сигнатури, ровил се е в сбирките на антикварите. Някои от рядко срещаните издания е събрал в огромната си лична библиотека, за което свидетелствуват означенията „Личен екземпляр“ в ред библиографски записи.

Впечатляващият резултат от тази истинска изследователска страст е на лице. Анализирани са и са описани около 740 литературни сборници и антологии, издадени у нас от Освобождението до края на Втората световна война. Общият брой на библиографските единици, които представят съдържанието им, надхвърля 40 000. Прелиствайки страниците на библиографския указател, читателят се запознава не само със съдържанието на сборниците, но и придобива визуална представа за тях чрез многобройните снимки на оригиналните им корици. Съчетавайки умело документалното и библиографското изследване, К. Ставрев представя на българския историк на литературата и културата широка библиографска панорама за развитието на жанра „литературен алманах“ и „литературен сборник“. За първи път това книжовно богатство за един голям и важен период от развитието на българската литература е представено цялостно.

Какви са предизвикателствата, пред които е бил изправен Кирил Ставрев? Първото и най-важно от тях за библиографа е да даде ясно определение за това какво е сборно издание, какви видове сборни издания се очертават в българския книжовен живот до 1944 г., какво е тяхното място като междинен вид между периодиката и книгата, каква е жанровата специфика на литера-

турните сборници. Опорите в теоретичните разработки на предходници-библиографи и литературоведи не изчерпват цялото пълно многообразие на българската литературна действителност и не могат да решат всички сложни казуси, които възникват пред библиографа. Намирам за напълно правилна избраната от Ставрев стратегия – да търси не абстрактно-теоретични, а работещи определения с оглед на българската издателска практика. Затова и изключването на някои сборни издания (например избраните и събрани съчинения на един писател), е основателно, тъй като те имат съвсем друга задача – да представят творческия път на литературния творец.

Второто предизвикателство е свързано с огромния обем на информацията. Можем ли да считаме, че съставителят е обхванал изцяло своя обект? Възможни ли са допълнения и уточнения към направеното? Естествено е, че отговорът ще бъде положителен. Но всяко допълнение ще бъде само дребен детайл, който не може да наруши внушителната панорама, предоставена на читателя.

Каква трябва да бъде структурата на библиографския запис, за да може да се представи адекватно и в съдържателно и във формално отношение характеристиката на литературните сборници и антологии? И това е другото голямо предизвикателство, пред което е бил изправен Ставрев. Предложените от съставителя методически решения да представи със средствата на библиографията анализа на една творба в структуриран вид представят безспорен интерес. Кирил Став-

рев успешно съчетава стандартното библиографско описание за книги (според БДС 15419. Библиографско описание на книгите) с аналитична част, в която представя съдържанието на сборника: автори и включени творби. Библиографирането е извършено „де визу“ с много малки изключения, при които съдържанието е взето от друг източник (напр. издателски каталог). В сложната тъкан на записа съставителят акцентира върху забележките, в които отбелязва много детайли за библиографирания обект – какво е полиграфическото оформление на кориците (отбелязват се например случаи, когато един и същ сборник е издаден с различни корици), установяват се допълнителни факти, свързани с оценката на сборника от публиката (сведения за публикувана рецензия(и) и други подобни. При компютърната обработка на библиографския материал Кирил Ставрев използва машиночетимия формат за библиографски запис, разработен за нуждите на националната библиография на България.

Особеното при аналитичната разработка е, че съставителят изброява всички автори и творбите им по начина, по който са представени в сборника, без да разкрива псевдоними, без да установява авторство на анонимни произведения. Атрибутирането заедно с описанията на рецензиите, с установяването на основната форма на авторските имена и с кратки биографични данни за тях, ще бъде задача на подготвяната от съставителя втора част на „Литературни сборници и антологии“, която той нарича „синтетична“. В предговора е посочено, че ще бъдат изпъл-

звани два основни метода за установяване на действителното авторство на литературните материали – по първистих за лирическите творби (след това се посочва заглавието) и по литературни герои (главно при прозаически и при драматически творби). За читателя поудобно би било да намери на едно място всичко, което се отнася до съответното литературно издание, но съставителят е решил да раздели библиографския анализ за сборните издания в два тома. Вероятната причина за това е големият обем на информацията. Кирил Ставрев обещава, че показалците, които ще бъдат представени във втората част, ще подпомогнат читателя в търсенето на нужната му информация и ще преодолеят затрудненията при ползването.

Според проекта библиографският указател „Литературно-художествени сборници и антологии 1878–1944“ ще съдържа още два тома. Във втория том съставителят планира да помести библиографско изследване за украсата на литературните сборници и антологии, а във третия – да представи анализ на авторския състав на литературните сборници и така да допълни и разшири представата ни за българския автор и за неговата публикационна активност от края на XIX и първата половина на XX век.

Както личи от направеното досега, а и от всичко, което съставителят обещава да представи в следващите токове, Кирил Ставрев е навлязъл дълбоко в историята на българската книга. Той познава отлично книгоиздаването и книгопечатането през този период, знае технологичните възможности, хартия-

та и шрифтовете, с които си служат производителите на този тип книжна, разкрива характерни „трикове“ и „хватки“ на издателите от оная епоха. Той се отнася с особен пиетет към литературните факти и представя ценна информация за текстовете и за техните автори и пълни структурата на информационния библиографски модел със съдържание. Само човек с широки литературни интереси може да се справи с такава трудна задача, само библиограф с енциклопедична книговедска подготовка, с голямо търпение и силна воля може да доведе подобно начинание до успешен край. Не случайно казват, че за Кирил Ставрев това е не само изследователска задача, а делото на живота му.

Има нещо символично във факта, че в подготовката, обсъждането и отпечатването на този библиографски труд

участват Народната библиотека и Литературният институт на БАН. Две такива важни институции за развитието на българската култура съдействат за появата на това библиографско изследване. То е подпомогнато финансово и от Националния център за книгата. Благодарение на тяхната съпричастност днес българската наука разполага с този огромен том от 907 страници „ин кварто“, който тепърва ще бъде оценяван от научната общност. Пожелавам на автора да довърши започнатото начинание, което без съмнение ще му осигури признанието както на библиографите, така и на изследователите у нас и в чужбина.

Ставрев, Кирил. Литературно-художествени сборници и антологии 1878-1944. Библиогр. указател. Т. 1 Ч. 1. - София : Марин Дринов, 2003. 907 с. с ил.

НОВИНИ

В Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“

бе организирана изложба по повод юбилея

на Областната библиотека „Проф. Боян Пенев“ – Разград.

Със своя всеотдаен труд и професионализъм колегите разпръскват светлината на родната ни книжнина. Започнала своя път в далечната 1869 г. с откриването на читалище „Съгласие“, днес библиотека „Проф. Боян Пенев“ е встъпила на пътя на модерните електронни технологии. От първите подарени от родолюбивите разградчани книги и списания до днес фондът надминава 300 000. В своята нова и красива сграда висококвалифицирани специалисти обслужват духовните потребности на читателите от всички възрасти и слоеве.

Със всеотдайния си труд колегите са възпитавали

и възпитават поколения интелектуалци и учени. Ето защо заслугите на Областната библиотека „Проф. Боян Пенев“ и на нейните служители към родната наука, култура и образование са неоценими.

ЗА КНИГАТА С ЛЮБОВ

ЕМИЛ БАСАТ

Сред оскъдната литература, посветена на книгата, четенето и книгоиздаването като наука⁽¹⁾ се появи и труд, посветен на „книгоправството“, – „Книгата като тяло и като дух“ от доц. д-р Алберт Бенбасат.

Написана от издател и литературен критик с дългогодишен опит в областта на книгоиздаването, тя надниква в привлекателния свят на книгите.

И в седмата си поред книга авторът не спира да ни изненадва със сладкостта си, с овладяността си, със звучния български език, на който са написани статиите – не случайно мнозина признават, че са се учили на хубав български език от неговите книги и статии. Сред тях е А. Мозер, а някои от текстовете му бяха излъчвани по Радио „Свободна Европа“.

Да, той си остава онзи сладкодумник, когото познаваме още от първите му книги, посветени на различни проблеми на българската литература. Продължи да изследва тъжната и трагична история на забравените и убитите, мъчеше се да разтълкува гордата и горчива съдба на „най-щастливия“ от българите – Алеко Константинов, и мрачния му герой, ходеше по дирите на „Щуреца“ Райко Алексиев, вслушваше се в стиховете на Яворов, Ботев, Кирил Христов, опитвайки се да долови еротичните мотиви в тях, дълго се занимава с „Българския литературен Ерос“ и след като се поумори от тази игра, сега отново ни поднася една книга с

„еротична част“ в заглавието – тяло, но темите в нея разказват за душата и тялото на истинската любима на Алберт – книгата, любима на която той е отдаден изцяло и е верен и до днес.

Не само това, но той въвежда в своя „храм“ и „новопосветените“, стремейки се да им предаде своя плам и своята вяра – вече като преподавател в специалността „Книгоиздаване“ на Факултета по журналистика и масова комуникация на СУ „Св. Климент Охридски“.

Тази книга разказва за патилата, възторзите и разочарованията по пътя на един издател и любител на словото, истински изкушен и отдаден на изкуството на „правене“ на книги... И понеже няма тяло без дух, той е вдъхнал любов в тялото на книгата и го е оживил. Историята на това „одухотворяване“ се долавя без усилие в текстовете на книгата.

Бенбасат е открил за себе си „осмото чудо“ на света и ни го подарява. Той винаги е живял с книгата и винаги е мечтал да държи в ръцете си телата на нови и нови книги, истински им се е радвал.

Наръчник ли е това, ръководство ли, помагало ли за начеващи издатели? Кой както иска да разбира и да ползва. За мен новата книга на А. Бенбасат е по-скоро носталгично припомняне на пътя на един влюбен в книгата читател, какъвто е той. Авторът любовно обглежда книгата отвсякъде – също

като любима жена, но без да губи критическия си усет. „Еротичен“ обект ли е за него книгата, или е обект на критичен анализ – дисекция на книгата като културен продукт, като мисия, функция и като предмет на бизнес – „тяло“ за продан, със своя цена?

Може и да си мислите, че си въображавам, но и в тази Албертова книга скритият герой е еротиката, този път „еротиката на книгата“, прикрита зад литературнокритически анализи и исторически екскурси из битието на българската книга. Какво да правим – той толкова години ни убеждаваше, че има еротика във всичко и в творчеството на всеки български писател, че вече не можем да се освободим от тази шампа за него (самоналожена) като критик. Той се е самопредставил!

Замислена като „лекторски курс“ – поне в първата си част, – книгата събира спомените, наблюденията, пристрастията на един даровит литературен критик в областта на книгоиздаването и неговата история.

В първата част, озаглавена „Печатни пространства и бели полета“, авторът се спира на „личности и институции“ – издателство „Хемус“ и Христо Хаджиев, издателство „Везни“ и Гео Милев, съвременното битие на „История славянобългарска“, на издания като „Българска антология“ на Д. Подвързачов и Д. Дебелянов, а така също и на проблеми на библиофилството, на тоталитарната цензурска институция в книгоиздаването. С особена острота е разгледан въпросът за издаването на нацистка литература у нас и целите, които се преследват с това.

В края на тази част се намира и най-

въздействащият, според мен, в цялата книга текст: „Личната библиотека – начин на живеене или доизживяване“.

Втората част – „Книгоиздаване и четене по време на преход“ – е определено по-жива и четивна за разлика от първата, която е научно-изследователска и затова езикът ѝ е по-сух. Тук публицистичният патос на автора се разгръща с пълна сила. Ударен стил, жив, богат език, обрати на речта, иронично обогрена фраза – кратки форми, в които Бенбасат разкрива другото си лице – на истински влюбен в словото човек и отговорен към него творец. От кратките му фрагменти може да се подреди пъзелът на нашето книгоиздаване във времето на прехода.

В тази част са разгледани особеностите на нашия „Самиздат“ (1989 г.), анализиран е Панаирът на книгата като явление, споделена е мечтата за издателство, разказано е за в. „Свободна книга“, както и за поредицата „Нова българска библиотека“ на изд. „Слово“ – Велико Търново.

В раздела „Критическа сергия“ авторът е събрал пръснатите си из печата кратки, ударни рецензии и антрефилета за излезли книги. Сам той определя тези си публикации като „моментна фотография, запечатала „в движение“ образа на важни събития и факти в българското книгоиздаване“.

Две са темите в книгата му, които особено силно са го вълнували, – неонацизмът и антисемитизмът, еротиката и антиподът ѝ – порнографията. Пристрастието му към тях продължава и до днес. С верния си усет на критик А. Бенбасат е уловил характерни моменти от литературното развитие у

нас, забелязал е развойни тенденции, бил е тревога заради пошлото и грозното, вулгарното в културния ни живот.

Темата за спасяването на българските евреи също е обект на негова рецензия – той дава точна и обективна оценка за книгите, посветени на тази тема, и най-вече за книгата на Михаел Бар-Зоар „Извън хватката на Хитлер“. Тук естествено присъства и тъгата; че признанието на уникалния факт за спасението идва пак отвън – изчистено от идеологически и политически съображения. Тази тема се преплита с темата за нацистката литература, издавана у нас, и тук тревогата на критика е особено силна. Появата на пазара ни на книгите на изд. „Жар птица“ и „Жарава“ („Моята борба“ от А. Хитлер, речите на Гьобелс и Мусолини, откровено антисемитски книги, подлагащи на съмнение факта на Холокоста, фалшификата „Протоколите на Сионските мъдrecи“) предизвикват справедливия гняв и остро публицистично перо на критика А. Бенбасат.

И понеже не ми се иска да завършвам „тъжно“, в края на тези си „приятелски“ бележки ми се ще да кажа, че

читателите на новата книга на Алберт Бенбасат ще изпитат истинска наслада. Ако не вярвате, вслушайте се в тези няколко реда от въвеждащото му есе „Осмото чудо на света“: „Книгата е осмото чудо на света. Тя е тяло и дух едновременно. Книгата е приятел на човека, но може да се превърне във враг, ако се употреби за нечисти цели. Може и да се обяви за враг – ако противостои на властващи догми. Книгата може да се осъди, забрани, анатемоса, гори... Но не може да се унищожи.“

Бележка

1. Вж. „Професия издател. Пътеводител в книгоиздаването“ от Д. Смит (1992), „Книгознание. Лекции“ от А. Гергова (1995), „Издателският бизнес“ от Тайзър, Долин и Топкис (1996), „История на книгата, книгата в историята“, съставена от А. Гергова и Кр. Даскалова 2001, „История на четенето“ от Алберто Мангел (2004). Според мен последните две издания са сред най-ценните за обучението на бъдещите издателски кадри.

Бенбасат, Алберт. Книгата като тяло и като дух. – Велико Търново: Унив. изд. „Св. Св. Кирил и Методий“, 2004.

МЕНИДЖМЪНТ НА БИБЛИОТЕКАТА

ЕВГЕНИЯ РУСИНОВА

Най-после излезе книга, посветена на тема, за която вече петнадесетина години се говори в библиотечната колегия, а тук-там – и се преподава. До сега за мениджмънт в библиотечната област най-много (както показват съответните инвенции) информация се черпеше от руски публикации (1). Съвсем малко са българските текстове, отразяващи предимно някои наблюдения от чужбина. Сега вече читателят разполага с изчерпателно изложение на кръга проблеми, наричани у нас *библиотечен мениджмънт* или *мениджмънт на библиотеката*. Не ще и дума – Елена Георгиева запълва сериозна празнина с книгата си „Мениджмънт на библиотеката“.

Авторката добре систематизира всички основни аспекти на темата. Изложението е ясно, цялостно и добре структурирано. Съдържанието е удачно разпределено в седем глави, обособяващи отделните основни акценти на библиотечния мениджмънт. Следвана е логика на изложение, при която се започва от генералното (глава I: „Библиотека и общество“) и се стига до специфичния проблем за човешкия фактор в системата на библиотечния мениджмънт (гл. VII: „Библиотечният мениджър“). Отделните глави постепенно изграждат представата за библиотечния мениджмънт, откроявайки основни принципи, главни и допълнителни елементи на библиотечното управление и техните връзки и т.н.

Още първата глава е свидетелство, че авторката не следва спекулативни псевдомодерни подходи, а се опира на утвърдени в библиотечната теория разбирания и актуалната им интерпретация. Тя правилно поставя акцент върху ролята на библиотеката като социален институт, както и на приоритетите на библиотечната дейност в български условия. Междувпрочем, без да се прибягва към примери от българската практика, изложението е ориентирано към широк кръг читатели, работещи в българската библиотечна сфера. Пак в първата глава са посочени функциите на библиотеката, както са открити и някои типични за съвременността проблеми – глобализацията, навлизането на модерните информационни технологии, значението на фактора „персонал“ (човешкия фактор) и др.

Същността на темата е изведена обстойно и диференцирано в глава втора: „Мениджмънт на библиотеките“. Поставени са акценти върху принципите на библиотечния мениджмънт и функциите на управлението. Отделено е място на целите и задачите му. Изведени са и важни, основополагащи, но като че ли пренебрегвани от мнозинството библиотечни специалисти и автори дейности като планиране, изпълнение и контрол.

Типично мениджмънтен акцент пада и върху трета глава: „Библиотеката като обект на управление“. В нея са проследени такива също твърде чес-

то пренебрегвани аспекти (и моменти) като същност на външната и вътрешната среда, хоризонталното и вертикалното разделение на труда, междуличностните роли, типове структури и връзките между елементите на структурата, методите на управление и др. Прави впечатление, по примера на втора и трета глава, че авторката не пренебрегва, а напротив – обособява аспекти, които допират до социално-психологическата страна на библиотечното управление или до иначе неглижираната област на библиотечната психология.

Класически елементи на библиотечната организация и управление като нормиране на труда, библиотечна статистика, библиотечен персонал, материално-техническа база са разгледани в глави четвърта и пета („Организация на работата в библиотеката“ и „Ресурсно осигуряване на библиотечната дейност“). Там е отделено място и на удачно въведение в темата за библиотечната технология, както и на особено болезнените в практически план въпроси за финансирането на библиотеката. Успехът на авторката тук се изразява в лекотата, с която успява да интерпретира традиционни аспекти (по които много е работено в източноевропейската библиотечна теория и практика) като неделима част от модерното виждане за библиотечното управление.

Отделна глава („Съвременни аспекти на библиотечния мениджмънт“) разглежда популярни като названия, но не особено добре познати области като библиотечния маркетинг, пбблик рилейшънс и реклама. Приносно тук е както доброто обособяване на тези три

полета на модерната библиотечна дейност, така и балансираността на изложението. Авторката им отделя равносложно място, показва спецификите им, като демонстрира много добра ориентация в специфичната материя.

Последната глава („Библиотечен мениджър“) има два основни аспекта – организационен (същност и организация на труда на библиотечния мениджър) и социално-психологически (характеристика на професията, личността и стила на управление). В нея е систематизирана разнопосочната проблематика, свързана с човешкия фактор в библиотеката, видян през управленско-организационната призма. Обобщени са изисквания за ефективна управленска дейност, което придава конкретност и прегледност на текста.

Приложените списък на литература и указател на понятията улесняват работата с текста и улесняват възможното уплътняване и разширяване на знанията по темата. Библиографският списък свидетелства и колко малко са публикациите на български автори по библиотечната проблематика с приносно значение.

Книгата заслужава внимание. С нея се запълва както празнина – в ролята ѝ на систематизиран курс (и възможно учебно помагало), така и се поставят изходни позиции за оригинални български разработки за библиотечната организация и управление. Много важно според мен е, че се изяснява съдържанието на понятието „мениджмънт“ в библиотечната сфера, принос по отношение на библиотечната терминология. Терминологичната яснота улеснява пресичането на евентуални

спекулации с понятието (и с приписването му съдържание). Книгата отдава дължимото и на библиотечния публик рилейшънс като технология и фактически отбелязва своеобразното му припознаване като важен актуален аспект на библиотечния мениджмънт.

Сред достоинства на текста е, че той демистифицира (макар и не преднамерено и поради това и не целенасочено) представите за мениджмънта като за някаква висша библиотечна философия, плодотворно средство за решаване на библиотечните проблеми. Книгата не съдържа елементи на спекулативност. Няма ги и досадните цитатничества, нито модното теоретизиране и емоционални отклонения.

Като всеки научен текст, при това пионерски в много отношения, и този провокира допълнения, разночетения и несъгласия. Лично аз бих изказала определени несъгласия с някои формулировки за мисията на библиотеката, както и относно мотивацията. Но това не са критики по същество, а изразяване на лично мнение.

В областта на препоръките може да се желае повече внимание към целеполагането(1), а така също извеждане на аспекта „организационна комуникация“(2) като един от възможните мо-

дерни подходи при интерпретиране на проблематиката, изложена в книгата. При преиздание или разработка на отделни аспекти от труда изложението би спечелило откъм нагледност чрез използване на блок-схеми, схеми, таблици и друга графична интерпретация. Всички тези бележки обаче са израз на високата ми оценка за направеното от Елена Георгиева. Книгата ѝ не само запълва празнина. Тя полага необходима за българската библиотечна наука основа. Дава и изходна позиция за разработки, дискусии с авторката, провокира мислене. А това са белези на добре свършена работа.

Бележки

1. Заслужава внимание един, макар и с десетилетна давност подход – вж. **Kamp, N.** Aufgaben und Ziele oeffentlichen Bibliotheken: Suche nach neuen Wegen // Bibliotheksdienst 25(1991), 990-1007.

2. За организационната комуникация и за това, което условно определям като „комуникационна призма“, вж **Champit, Ph. G.** Communication for managerial effectiveness. Newbury Park, 1991.

Георгиева, Елена. Мениджмънт на библиотеката. – Русе: Авангард Принт ЕООД, 2004. – 202 с.

БИБЛИОГРАФСКИ СПРАВКИ

0 Общ отдел

002 Печат. Книгознание. Документация. Информационна дейност

Азърбайджански автори в превод на български език. 1878-2003. Книги и статии. 14 загл. Бълг. ез. Септември 2004. НБКМ

Арменски автори в превод на бълг. език : 1878-2003. Книги. 59 загл. Септември 2004. НБКМ

005 Изучаване на организацията. Методология, анализ, синтез, класификация и таксономия, (теория, основи), систематизация

Контент-анализ. Книги и статии. 1990-2003. 11 загл. Бълг. ез. Юли 2004. БДГ Дч

02 Библиотечно дело. Библиотекознание

История на читалището в с. Павелско, Смолянска област. Книги и статии. 1980-2003. 11 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. РБ См

07 Вестници. Журналистика

Медиите в предизборна кампания. Книги и статии. 1993-2004. 40 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. БДГ Дч

1 Философия

159.9 Психология

Психология на чувствата - психични и психоаналитични аспекти. Книги и статии. 1976-2004. 58 загл. Бълг. ез. Септември 2004. РБ Р

Управление на конфликти и стресови ситуации. Книги и статии. 45 загл. Бълг. и англ. ез. Ноември 2004. НБКМ

2 Религия. Теология

Религиозна толерантност. 1992-2004. Книги и статии. 22 загл. Бълг. ез. Декември 2004. НБКМ

3 Обществени науки

324 Избори

Медиите в предизборна кампания. Книги и статии. 1993-2004. 40 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. БДГ Дч

Психологически аспекти на политическата активност по време на местни избори. Книги и статии. 1991-2003. 43 загл. Бълг. и рус. ез. Юли 2004. БДГ Дч

327 Международни политически отношения. Световна политика. Международна политика. Дипломация

Алексей Кумани - дипломатически агент в България 1880-1881. Архиви, книги, статии. 1880-2004. 12 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. НБКМ

Присъединяване на България към ЕС. Статии. 338 загл. Бълг. ез. Юли 2004. НБКМ

Balkan identities and their contribution to the european multiculturalism. Книги и статии. 1991-2004. 59 загл. Англ. и фр. ез. Юли 2004. РБ Р

330.3 Динамика и развитие на икономиката

Икономика на иновациите. Книги и

статии. 33 загл. Бълг. и англ. ез. Ноември 2004. НБКМ

330.8 Икономически теории. Икономически учения и школи

Надеждност на икономическите системи. Книги и статии. Интернет ресурси. 1947-2004. 166 загл. Бълг., англ. и фр. ез. Юли 2004. РБ Р

332 Регионална икономика. Териториална икономика. Поземлена икономика. Земя. Поземлена собственост. Недвижимо имущество

Ролята на проектите за динамизиране развитието на териториите. Книги и статии. 1997-2003. 27 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. РБ См

334 Организационни форми и споразумения на стопанска дейност. Кооперативно дело, кооперация

Планиране, анализ и други фирмени дейности. Книги и статии. 157 загл. Бълг. ез. Август 2004. НБКМ

Предприемачество в България. Книги и статии. 37 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. НБКМ

Фалит. Антикризисно управление. Книги и статии. 81 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Октомври 2004. НБКМ

336 Финанси. Митническо дело. Банково дело. Пари

Коопериращи стратегии във финансовия сектор. Консолидация на банковия сектор. Финансови групи. Интегрирано финансово предлагане. Глобализация. Универсално банкиране. Книги и статии. 41 загл. Бълг. ез. Май 2004. БДГ Дч

Контрол на финансовия пазар в

САЩ. Книги и статии. 1992-2004. 54 загл. Бълг. и англ. ез. Август 2004. РБ Р

Финансов анализ. Книги и статии. 1992-2003. 37 загл. Бълг. ез. Май 2004. БДГ Дч

Ценни книжа и фондови борси. Книги и статии. 210 загл. Бълг. и англ. ез. Август 2004. НБКМ

338 Икономическо положение. Икономическа политика. Управление. Планиране. Производство. Услуги. Цени

Глобализация на икономиката. Устойчиво развитие на икономиката. Книги и статии. 132 загл. Бълг., англ. и рус. ез. Октомври 2004. НБКМ

Конкурентноспособност на хотелиерския продукт. Книги и статии. 54 загл. Бълг., рус., англ. и фр. ез. Септември 2004. НБКМ

Предприемачеството в България. Книги и статии. 47 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. НБКМ

Управление на разходите в индустриално предприятие. Книги и статии. 55 загл. Бълг. и англ. ез. Юли 2004. НБКМ

341 Международно право

Международен наказателен съд. Книги и статии. 29 загл. Бълг., англ. и фр. ез. Ноември 2004. НБКМ

342 Държавно право. Конституционно право. Административно право

Електронно правителство. Държавна администрация. Книги и статии; web-адреси. 1994-2004. 36 загл. Бълг. ез. Май 2004. БДГ Дч

347 Гражданско право

Контрабандата като престъпление.

Книги и статии. 212 загл. Бълг., рус., англ. и фр. ез. Октомври 2004. НБКМ

351 Основни задачи на общественото управление

Омбудсман. Книги и статии. 43 загл. Бълг., рус. и англ. ез. Юли 2004. НБКМ

355/359 Военно дело. Военни науки. Народна отбрана. Въоръжени сили

Армията в общественно-политическото пространство : 1878-1945. Статии. 1992-2003. 25 загл. Бълг. ез. Юли 2004. НБКМ

37 Възпитание. Образование. Просвета. Организация на свободното време

Интегралният подход за реализиране на държавните образователни изисквания в културно-образователната област „Бит и техника“. Книги и статии. 1995-2004. 57 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. БДГ Дч

Интеграция в образованието. 1992-2004. Книги и статии. 92 загл. Бълг. и рус. ез. Декември 2004. НБКМ

Образователната система в Южна Америка. Книги и статии. Интернет ресурси. 1986-2004. 64 загл. Бълг., рус., англ. и исп. ез. Септември 2004. РБ Р

Холистичен (цялостен) подход в педагогиката. Книги, статии, уеб-сайтове. 1994-2002. 13 загл. Бълг. ез. Януари 2004. БДГ Дч

371 Организация на възпитанието и образованието. Училищно дело

Идентичност и разлики в учебния процес в Западните покрайнини и България. 1919-2003. Книги, дисертации,

статии. 49 загл. Бълг. и сръб. ез. Ноември 2004. НБКМ

Ролята на училищните настоятелства в управлението на училищата. Книги и статии. 1992-2003. 80 загл. Бълг. и англ. ез. Декември 2004. НБКМ

372 Съдържание и форми на работа в предучилищното възпитание и в основното образование. Учебни предмети и учебници за начални и основни училища

Влияние на съвременните комуникативни стилове в семейството върху характера на общуването с децата (НУВ-III клас). Книги и статии. 1990-2004. 55 загл. Бълг. ез. Август 2004. РБ Р

Изследване личностните черти на учениците от начална училищна възраст. Книги и статии. 1988-2004. 54 загл. Бълг. ез. Юли 2004. РБ Р

372.3 Занимания в предучилищна възраст

Особености на груповата динамика в условията на детската градина. Книги и статии. 1992-2004. 63 загл. Бълг. ез. Юли 2004. БДГ Дч

Особености на социализацията на деца от 3 до 7 години, отглеждани в домове (без родителски грижи). Книги и статии. 1992-2003. 47 загл. Бълг. ез. Юли 2004. БДГ Дч

372.4 Основно образование

Буквари, издадени в България след 1951 г. Книги. 1951-2003. 110 загл. Бълг. ез. Декември 2004. НБКМ

Нравственото формиране на 6-8-годишните чрез произведенията на художествената литература. Книги и ста-

тии. 1986-2004. 131 загл. Бълг. и рус. ез. Юли 2004. РБ Р

Приемственост в образованието. Обучение по образователни направления „Природен свят“ и „Социален свят“ в подготвителните групи и „Роден край“ в I клас. Книги и статии. 1993-2004. 67 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. БДГ Дч

Физичната карта на света в дидактиката на българското училище. Книги и статии. 1963-2004. 214 загл. Бълг., рус. и фр. ез. Юли 2004. РБ Р

Формиране на познавателните способности в процеса на природонаучното обучение в начален етап на основна образователна степен. Книги и статии. 1964-2004. 131 загл. Бълг. и рус. ез. Юли 2004. РБ Р

Художествената литература в моралното формиране на съвременното дете. Книги и статии. 31 загл. Бълг. ез. Септември 2004. БДГ Дч

372.8 Други учебни предмети. Методика на обучението на отделните учебни предмети

Груповата работа по математика в началното училище. Книги и статии. 1992-2004. 42 загл. Бълг. ез. Септември 2004. РБ Р

376 Възпитание, образование и обучение на специални групи и лица

Аутизъм. 1992-2004. Книги и статии. 24 загл. Бълг., англ. и нем. ез. Декември 2004. НБКМ

Деца в риск. 1992-2004. Книги и статии. 104 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. НБКМ

Деца от рисковите групи в ПУВ като социално-педагогически проблем.

Книги и статии. 1984-2004. 78 загл. Бълг. ез. Септември 2004. РБ Р

Превенция на детската престъпност. Работа с деца с девиантно поведение. 1992-2003. Книги и статии. 58 загл. Бълг. ез. Декември 2004. НБКМ

Ролята на паметта за ефективността на обучението в помощното училище. 1992-2004. Книги и статии. 42 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. НБКМ

Сравнително изследване на дисплахиите при деца от български и турски произход. Книги и статии. 25 загл. Бълг. и англ. ез. Октомври 2004. НБКМ

39 Етнология. Етнография. Нрави. Обичаи. Бит. Фолклористика

Алианите в България. 1990-2004. Книги и статии. 16 загл. Бълг. ез. Септември 2004. НБКМ

Национални особености на бита. 1992-2004. Книги и статии. 38 загл. Бълг. ез. Септември 2004. НБКМ

Разкази, приказки, пословици и поговорки, гатанки и клетви, предания и легенди от Средните Родопи. Книги и статии. 399 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. РБ См

6 Приложни науки. Медицина. Техника. Селско стопанство

621.3 Електротехника

ТЕЦ Марица-Изток 3. 1952-2003. Книги и статии. 16 загл. Бълг. ез. Юли 2004. НБКМ

655 Полиграфическа промишленост. Издателско дело. Книгоразпространение

Издателство „Хр. Г. Данов“ през периода 1911-1946. Книги и статии. 1911-2003. 49 загл. Бълг. ез. Септември 2004. НБКМ

659 Рекламно дело. Промислена и търговска информация

PR (пъблик рилейшънс) в общинската администрация. Книги и статии. 1991-2002. 15 загл. Бълг. ез. Януари 2004. БДГ Дч

69 Строителство. Строителни материали. Строително-монтажни работи

Проблеми на маркетинга в строителството. Книги и статии. 1995-2004. 29 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. БДГ Дч

7 Изкуство. Художествени занаяти. Фотография. Музика. Развлечения. Игри. Спорт

7.01/.097 Обща теория на изкуството. Техника на изкуството. Художествени стилове и влияния. Художествени образи и др.

Научни публикации на Димитър Аврамов. Книги и статии. 49 загл. Бълг. ез. Юли 2004. НБКМ

75 Живопис

Йордан Парушев. Книги и статии. 20 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. БДГ Дч

Публикации от и за Георги Трифонов в периодичния печат. 1972-1992. Статии. 36 загл. Бълг. ез. Октомври 2004. НБКМ

78 Музика

Георги Чилингиров - родопски народен певец. Био-библиографска справка. Книги и статии. 34 загл. Бълг. ез. Декември 2004. РБ См

Оперната прима Райна Кабаиванска на 70 години. Био-библиографска справка. Книги и статии. 71 загл. Бълг. ез. Декември 2004. РБ См

796.5 Туризъм. Алпинизъм. Ориентиране

Туризмът в Добрич. Книги и статии. 1989-2004. 26 загл. Бълг. ез. Юни 2004. БДГ Кр Дч

8 Езикознание. Филология. Литература

808.67 Български език

Публикации в България и чужбина на проф. Василка Рангелова. 2000-2004. Книги и статии. 17 загл. Бълг. и нем. ез. Ноември 2004. НБКМ

82.03 Теория и техника на превода

Филмов превод. Книги и статии. 10 загл. Бълг., англ. и рус. ез. Декември 2004. НБКМ

82.08 Литературна дейност. Литературна техника. Редактиране. Култура на речта. Ораторско изкуство

Реторика. Теория на диалога. Убеждаваща комуникация. Книги и статии. 1990-2002. 88 загл. Бълг. ез. Февруари 2004. БДГ Дч

886.7 Българска литература

Орлин Василев. 100 г. от рождението му. Био-библиографска справка. Книги и статии. 67 загл. Бълг. ез. Ноември 2004. РБ См

9 География. Биографии. История

908 Краезнание

Самоков. 1960-2003. Книги и статии. 92 загл. Бълг. ез. Юли 2004. НБКМ

930 Стара и антична история

Тракийски оброчни плочки от II-III

век : 1878-2003. Книги и статии. 23 загл.
Бълг. ез. Декември 2004. НБКМ

940 История на Европа

Емиграцията от Източна Европа в
Австрия между двете световни войни.
Книги 1878-2003. Статии 1992-2003. 46
загл. Бълг. и нем ез. Юли 2004. НБКМ

941/949 История на отделните ев-
ропейски държави и страни

Югославия. Книги. 27 загл. Бълг. ез.
Март 2004. БДГ Дч

949.72.04 Период на кризата на фе-
одализма и зараждане на капиталис-
тически отношения. Възраждане на
българския народ (II пол. на XVIII в.
– 1878 г.)

Капитан Петко войвода. Книги 21
загл. Бълг. ез. РБ См

949.72.05 България през периода на
капитализма (1878-1944)

Благотворителност в България (от
Балканската война до края на Първа-
та световна война). Книги и статии. 16
загл. Бълг. ез. Септември 2004. БДГ Дч

Списък на библиотеките-участници

БДГ Дч	- Библиотека „Дора Габе“, Добрич
НБКМ	- Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, София
РБР	- Регионална библиотека, Русе
РБ См	- Регионална библиотека, Смолян

Редактор

Елха Денева

e-mail: elha46@yahoo.com

Очаквайте новото издание на „Таблицы на десетичната класификация“!

Повече от десет години Таблиците на десетичната класификация са утвърден единен информационен език за библиотечните и библиографските дейности в България. Последното издание на тези таблици е от 1985 г. Промените в обществения живот на страната наложиха през 1991 г. някои от отделите на класификационната схема да бъдат преработени съобразно стандартните издания на УДК. С въвеждането на класификационната система в големите научни библиотеки се появи необходимост някои от допълненията и измененията в УДК, публикувани от Международната федерация по документация, а по-късно от Консорциума УДК, периодично да бъдат отразявани на страниците на сп. „Библиотека“. Текущата регистрация на документите в националната библиография налага постоянно да се вземат методични решения и често да се съставят сложни класификационни индекси. В стремежа си да поддържа единството на каталогизационната практика в страната, Центърът за национална библиография към Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ ги публикува в рубриката „Експертна помощ“. Големият брой допълнения и методични указания, разпокъсани в различни книжки на списанието, създава затруднения в работата на каталогизаторите. През 2003 г. в отдел „Методичен“ на Народната библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив се роди идеята тези материали да бъдат обединени в едно издание и неговите сътрудници организираха работата по подготовката му. Събраните от тях материали бяха обработени и допълнени от съставителите Лозинка Ахчийска и Боряна Табакова, сътрудници в Центъра за национална библиография към Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“. В процеса на изработване в изданието бяха включени и други допълнения,

поправки и методични решения от практиката на централната каталогизация.

Подредбата на материала в изданието следва последователността на отделите на класификационната схема. Методичните решения са разположени на края на всеки отдел и са разделени в две групи: класификационни решения, взети въз основа на СМИСЛОВО СЪОТВЕТСТВИЕ ИЛИ АНАЛОГИЯ и сложни и съставни индекси и общи определители, ИЗГРАДЕНИ по правилата на ТДК в Центъра за национална библиография. В самостоятелен раздел са обединени методичните решения за класифициране на ОТДЕЛНИ ТИПИЧНИ СЛУЧАИ.

**Очаквайте седмото поредно издание
на Справочника на издателствата, книжарниците
и периодичните издания
в България.**

Включената информация е актуализирана.
Разделът за книгоиздателствата, включени в
системата ISBN, съдържа 3400 адреса от 95
населени места. Разделът за книжарници и
книжни борси съдържа 65 адреса.

Заглавията на периодичните издания са 1074,
издателите са 811, а населените места – 68.

Адресите са подредени азбучно.

Справочникът е снабден с показатели, които
улесняват ползването му.

Уважаеми колеги,

Във връзка с абонамента на изданията за 2005 г. ви съобщаваме, че през предстоящата година НБКМ няма да абонира за книжки на националната библиография: сериите № 1, 2, 4, 5 и 6 (текущи и годишни), тъй като имаме неизпълнени стари задължения към библиотеките за минали години. Ще изпълним първо тях и допълнително ще обсъдим дали ще продължим с отпечатването на книжките.

През 2005 г. продължава абонаментът за всички други издания и дискети, посочени в талона.

Н Б К М

Данъчен № 1223124603

Булстат 000672293 Ю

ТА Л О Н

ЗА АБОНАМЕНТ НА ИЗДАНИЯТА НА НАРОДНАТА БИБЛИОТЕКА

„СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ ЗА 2005 г.

Име. Презиме. Фамилия.

Фирма (библиотека)

Изпращайте абонамента на адрес:

Пощенски код. Град (село). Област.

Улица. бл. вх. ет. ап. тел.

Заплащам сумата от. лева за следните издания:

АБОНАМЕНТ / ЛВ.

Бр. кн. ед. ц. 6 м. 12 м.

☐ БЮЛЕТИН за новонабавени

книги на чужди езици

Серия А. Обществени

и хуманитарни науки

12 1,50 ☐ 9,00 ☐ 18,00

Серия Б. Естествени и приложни
науки. Медицина. Техника.

Селско стопанство

12 1,50 ☐ 9,00 ☐ 18,00

☐ СПИСАНИЕ „БИБЛИОТЕКА“

6 3,00 ☐ 9,00 ☐ 18,00

България в чуждата литература

1 5,00

(Булгарика) – указател

• Превеждам сумата по сметка: 3038056702, Банков код 62176307, БИН 7302 01 000-1, „БУЛБАНК“ АД, клон „Калоян“, ул. „Калоян“ 3, 1000 София. • Изпращам пощенски запис на адреса на НБКМ: 1037 София, бул. „Васил Левски“ 88, Народна библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“ – отдел „Експедиция“.

• Прилагам към поръчката копие от платежния документ.

• Прилагам квитанция от изпратен пощенски запис.

Срокът за превеждане на сумата за абонамент е до 10.12.2004 г., поради приключването на финансовата година за бюджетните организации. Изпратените след тази дата суми не могат да бъдат използвани, защото биват внасяни в републиканския бюджет. Следващата дата, от която можете да изпращате парите, е 05.01.2005 г. до 28.02.2005 г.

ИЗПРАЩАЙТЕ ТАЛОНИТЕ НА АДРЕС: НАРОДНА БИБЛИОТЕКА „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ – ОТДЕЛ ЕКСПЕДИЦИЯ
1037 София, бул. „Васил Левски“ 88. За справки тел. 988 28 11 (287).

Б и б л и о т е к а 2 ' 2 0 0 5

ЦЕНОРАЗПИС НА БАЗИТЕ ДАННИ НА НАЦИОНАЛНАТА БИБЛИОГРАФИЯ ЗА 2005 г.*

Уважаеми колеги, за нас е удоволствие да ви предложим на дискети следните бази данни:

1. В ISO формати:
 - 1.1. за потребители на CDS/ISIS-micro и АИС „Библиотека“;
 - 1.2. за потребители на CDS/ISIS-micro със собствена система;
 - 1.3. за потребители, които не работят със CDS/ISIS-micro;
2. Във вид на база данни – само за потребители на АИС „Библиотека“.

Библиотеките, които работят с АИС „Библиотека“, разработена и разпространявана от Народната библиотека „Св. Св. Кирил и Методий“, могат директно да използват предлаганите библиографски описания и по избор да извличат само тези, които са им необходими, следвайки приложена инструкция.

Библиотеките, които не работят с АИС „Библиотека“, получават и пълно описание на ISO формата, за да подготвят реформатиращи програми.

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Предоставяните машинночитаеми записи съдържат библиографски описания на: книги, нотни, графически, картографски издания и издания в допълнителен тираж.

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Предоставяните машинночитаеми записи съдържат библиографски описания на: книги, нотни, графически, картографски издания и издания в допълнителен тираж.

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми			За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми		
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2000	51,00	25,50	71,00	35,50	39,00	19,50	51,00	25,50
2001	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2002	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2003	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2004	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00
2005	52,00	26,00	72,00	36,00	40,00	20,00	52,00	26,00

Периодичност:

за предходни години

за текущата година

– еднократно цялата база

– на дискети – 4 списъка на 4 седмици

– по ел. поща – 1 списък на седмица

*Предлагаме и абонамент за машинночитаеми записи от 1992 до 1999 г. за всички серии и Булгарика. Телефон за справка 946-10-81, отдел „Автоматизация“.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

Предлага се като информационно-търсеща система.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми		За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми	
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2000	61,00	30,50	73,00	36,50	41,00	20,50	51,00	25,50
2001	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2002	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2003	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2004	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00
2005	62,00	31,00	74,00	37,00	42,00	21,00	52,00	26,00

Периодичност:

- за предходни години – еднократно цялата база
- за текущата година – на дискети – 2 книжки на всеки 2 месеца
- по ел. поща – 1 книжка всеки месец

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ

Предлага се като информационно-търсеща система.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ

Година	Абонамент на дискети				По електронна поща			
	За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми		За библиотеки		Библиотеки към организации и фирми	
	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.	Год. аб.	Полугод.
2000	37,00	18,50	41,00	20,50	31,00	15,50	35,00	17,50
2001	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2002	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2003	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2004	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00
2005	38,00	19,00	42,00	21,00	32,00	16,00	36,00	18,00

Периодичност:

- за предходни години – еднократно цялата база
- за текущата година – на дискети – 3 книжки на всеки 3 месеца
- по ел. поща – 1 книжка всеки месец

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ

Предлага се в ISO формат.

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ

Година	Абонамент на дискети		По електронна поща	
	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми
2000	17,00	21,00	13,00	16,00
2001	18,00	22,00	14,00	17,00
2002	18,00	22,00	14,00	17,00
2003	18,00	22,00	14,00	17,00
2004	18,00	22,00	14,00	17,00
2005	18,00	22,00	14,00	17,00

Периодичност: за 1992 г. – еднократно цялата база; за 1993 г. – 1998 г. – еднократно новите заглавия;
за 2004 г. – на тримесечие новите заглавия

БУЛГАРИКА

Предлага се в ISO формат.

БУЛГАРИКА

Година	Абонамент на дискети		По електронна поща	
	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми	За библиотеки	Библиотеки към организации и фирми
2000	17,00	20,00	12,00	14,00
2001	17,00	20,00	12,00	14,00

Периодичност: еднократно цялата база

Желателно е с писмо да укажете точно за какво се абонирате, вида, в който искате да получавате данните, и e-mail адреса, ако имате абонамент по e-mail. Писмата адресирайте до отдел „Автоматизация“ (тел.: 946-10-81, 988-28-11, в. 357). Базите данни се разпространяват на дискети 1.44 MB, 3.5". Абонатите, които работят с друг формат дискети, трябва да ги изпратят в отдел „Автоматизация“.

Срещу заплащане в НБКМ могат да бъдат правени справки в следните бази данни:

БЪЛГАРСКИ КНИГОПИС

Серия 1 – 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 г.

БЪЛГАРСКИ ДИСЕРТАЦИИ – Серия 2 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 г.

БЪЛГАРСКИ ПЕРИОДИЧЕН ПЕЧАТ Серия 4 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000 г.
ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ СПИСАНИЯ И СБОРНИЦИ Серия 5 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004 г.

ЛЕТОПИС НА СТАТИИТЕ ОТ БЪЛГАРСКИТЕ ВЕСТНИЦИ Серия 6 – 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005 г.

БЪЛГАРИЯ В ЧУЖДАТА ЛИТЕРАТУРА – 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999-2000, 2001 г.